

НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ

МАКРОЕКОНОМІКА

Методичні рекомендації для студентів,
які навчаються за напрямом підготовки
6.030504 – Економіка підприємства

Видавництво НУА

НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ

МАКРОЕКОНОМІКА

Методичні рекомендації для студентів,
які навчаються за напрямом підготовки
6.030504 – Економіка підприємства

Харків
Видавництво НУА
2014

УДК 330.101.541(075+075.8)

ББК 65.012.2р30-211

М 16

*Затверджено на засіданні
кафедри економічної теорії та права
Народної української академії.
Протокол № 3 від 06.10.2014*

У п о р я д н и к канд. екон. наук, доц. *К. В. Астахова*

Р е ц е н з е н т канд. екон. наук, доц. *Л. І. Комір*

М 16

Макроекономіка : метод. рек. для студентів, які навчаються за напрямом підготовки 6.030504 – Економіка підприємства / Нар. укр. акад., [каф. екон. теорії та права ; упоряд. *К. В. Астахова* (мол.)]. – Х. : Вид-во НУА, 2014. – 68 с.

Видання містить програму навчального курсу, плани семінарських занять, організаційно-методичні вказівки до самостійної роботи студентів, питання для підготовки до іспиту та приблизну тематику наукових робіт.

УДК 330.101.541(075+075.8)

ББК 65.012.2р30-211

© Народна українська академія, 2014

ЗМІСТ

<u>ПРОГРАМА КУРСУ</u>	7
<u>РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ВИДАМИ ЗАНЯТЬ</u>	15
<u>ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ</u>	16
<u>ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ</u>	56
<u>МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАВДАНЬ</u>	57
<u>МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО КОМП'ЮТЕРНОГО ТЕСТУВАННЯ</u>	57
<u>МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ ЕСЕ</u>	58
<u>ВАРІАНТИ ЕСЕ «ЕКОНОМІКА В ДОВГОСТРОКОВОМУ ПЕРІОДІ»</u>	60
<u>ДОДОТОКА</u>	65
<u>ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ</u>	66
<u>ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА НАУКОВИХ РОБІТ</u>	70

ПРОГРАМА КУРСУ

Навчальний курс є складовою частиною комплексу нормативних фундаментальних та професійно спрямованих навчальних дисциплін, вивчення яких дозволяє готувати спеціалістів економічних спеціальностей, які задовольняють вимогам чотирьохрівневої університетської освіти (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр).

Метою вивчення курсу є реалізація системного підходу до економічної теорії, наукове пізнання тенденцій розвитку макроекономіки, визначення методологічних основ теорії та практики макроекономічних процесів.

Курс складається з 2-х кредитів, у тому числі – 60 годин аудиторних, з яких лекцій – 30 годин та практичних занять – 30 годин.

Методика викладання курсу передбачає систематичне читання лекцій, проведення практичних занять, а також самостійну роботу студентів над рекомендованою літературою. Практичні заняття з курсу проводяться в комп'ютерному класі та передбачають використання авторського навчально-методичного комплексу дисципліни «Макроекономіка».

Поточний контроль знань здійснюється у вигляді індивідуальних аудиторних завдань та завдань для самостійної роботи студентів. Підсумковий контроль знань з курсу «Макроекономіка» передбачається у формі іспиту.

Вивчивши дисципліну «Макроекономіка», студенти повинні **знати**:

- сутність та напрямки розв'язання основних економічних проблем;
- основні теоретичні концепції макроекономічного аналізу;
- теоретичні основи досягнення макроекономічної рівноваги на різних ринках;
- напрямки економічної політики, що спрямована на розв'язання основних економічних проблем;

та вміти:

- розраховувати основні показники економічного зростання та показники макроекономічної нестабільності;
- оцінювати результативність економічної політики за різними параметрами;
- використовувати ринкову інформацію для прогнозування макроекономічної ситуації.

МОДУЛЬ I

ЕКОНОМІКА В КОРОТКОСТРОКОВОМУ ПЕРІОДІ

Тема 1. МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

Макроекономіка як розділ економічної науки. Суть макроекономічного аналізу. Відмінність між мікро- та макроекономічним аналізом. Нормативна та позитивна макроекономіка. Основні макроекономічні проблеми. Функції макроекономіки.

Історичний екскурс. Перший досвід макроекономічного аналізу – економічна таблиця Ф. Кене. Двосекторна модель народного господарства К. Маркса. Модель міжгалузевого балансу В. Леонтєва. Кейнсіанська макроекономічна модель.

Особливості макроекономічного аналізу. Агрегування як найважливіший принцип макроекономічного аналізу. Агрегування ринків. Агрегування макроекономічних агентів. Концепція очікувань.

Методологія макроекономічного аналізу. Макроекономічний аналіз *ex post* та *ex ante*. Макроекономічні моделі та їх різновиди. Екзогенні та ендогенні змінні в моделях. Дві групи макроекономічних показників: показники потоків та показники запасів. Абсолютні та відносні макроекономічні показники. Види рівноважних станів. Облік чинника часу в макроекономічних моделях. Принцип дисконтування.

Тема 2. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

Система національних рахунків та історія її створення. Елементи системи національних рахунків.

Основні макроекономічні показники. Валовий внутрішній продукт (ВВП). Валовий національний дохід (ВНД). Чисті доходи чинників (ЧДЧ). Принципи обліку ВВП.

Способи (методи) вимірювання ВВП. ВВП, розрахований за витратами. Метод розрахунку ВВП за доходами. Метод розрахунку ВВП за доданою вартістю.

Номинальний і реальний ВВП. Індекси цін. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Дефлятор ВВП (індекс Пааше). Темп (рівень) інфляції. Темп зміни вартості життя. «Ідеальний» індекс Фішера.

Співвідношення показників у системі національних рахунків. Чистий внутрішній продукт (ЧВП). Чистий національний дохід (ЧНД). Валовий кінцевий дохід (ВКД). Чистий кінцевий дохід (ЧКД). Матеріальні та нематеріальні елементи національного багатства.

ТЕМА 3. ТОВАРНИЙ РИНОК

Кругообіг продукту, витрат і доходів. Двохсекторна схема кругообігу продукту, витрат і доходів. Повна (чотирьохсекторна) схема кругообігу продукту, витрат і доходів. Основна макроекономічна тотожність.

Сукупний попит та його структура. Закон сукупного попиту. Крива сукупного попиту. Цінові чинники сукупного попиту. Нецінові чинники сукупного попиту.

Сукупна пропозиція та її структура. Закон сукупної пропозиції. Відрізки кривої сукупної пропозиції: кейнсіанський, висхідний, класичний. Цінові чинники сукупної пропозиції. Нецінові чинники сукупної пропозиції.

Взаємодія сукупного попиту і сукупної пропозиції. Встановлення рівноважного рівня цін і рівноважного об'єму національного виробництва. Рівновага в моделі *AD-AS*. Шоки в сукупному попиті і в сукупній пропозиції.

ТЕМА 4. РИНОК ПРАЦІ

Ринок праці та його складові. Функції ринку праці. Особливості ринку праці. Попит на працю і чинники, що його визначають. Чинники пропозиції праці. Крива попиту на працю в неокласичній концепції. Номінальна і реальна заробітна платня. Крива пропозиції праці в неокласичній концепції. Рівновага на ринку праці з погляду неокласичного підходу. Праценадлишкова та працедефіцитна кон'юнктура ринку праці. Кейнсіанський підхід до теорії зайнятості.

Основні показники ринку праці: зайнятість та безробіття. Склад робочої сили. Рівень безробіття.

Причини і типи безробіття. Фрикційне, структурне і циклічне безробіття.

Природний рівень безробіття. Повна зайнятість. Модель динаміки робочої сили. Коефіцієнти звільнення і працевлаштування. Природний рівень безробіття і чинники, що його визначають.

Теоретичні концепції ринку праці. Класична і неокласична концепції ринку праці.

Наслідки безробіття. Некономічні і економічні наслідки безробіття. Закон Оукена. Заходи боротьби з безробіттям.

ТЕМА 5. ГРОШОВИЙ РИНОК

Гроші, їх функції і види. Суть грошей та їх специфічні особливості. Функції грошей: міра вартості, засіб платежу, засіб заощадження. Товарні і символічні гроші. Кредитні гроші.

Попит на гроші. Класична кількісна теорія попиту на гроші. Кількісне рівняння обміну І. Фішера і кембріджське рівняння. Кейнсіанська теорія переваги ліквідності. Ставка відсотка як альтернативні витрати зберігання

готівки. Гранична схильність до переваги ліквідності. Ліквідна пастка. Попит на гроші в сучасній теорії портфеля. Монетаристська (нова кількісна) теорія грошей М. Фрідмана. Модель Баумоля-Тобіна.

Пропозиція грошей. Система грошових агрегатів. Квазі-гроші. Чинники, що визначають пропозицію грошей.

Рівновага на ринку грошей. Механізм відновлення і підтримки рівноваги на грошовому ринку.

Показники грошового ринку. Норма обов'язкового резервування. Грошова база. Обов'язкові і надмірні резерви. Банківський кредит. Коефіцієнт (норма) депонування. Кредитне розширення (кредитна мультиплікація). Процес депозитного розширення. Банківський (депозитний) мультиплікатор. Складний грошовий мультиплікатор (грошовий мультиплікатор).

ТЕМА 6. ІНФЛЯЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ

Поняття й види інфляції. Суть інфляції. Купівельна спроможність (цінність) грошей. Інфляційні причини зростання цін. Види інфляції залежно від різних критеріїв. Рівень (темп) інфляції. Помірна (повзуча) інфляція. Інфляція, що галопує. Висока інфляція. Гіперінфляція. Управління інфляційним процесом і формування інфляційних очікувань. Дефляція, дезінфляція, стагфляція.

Моделі інфляції. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Інфляційна спіраль. Зовнішні і внутрішні чинники інфляції. Інфляція, що імпортується.

Взаємозв'язок інфляції і безробіття. Крива Філіпса. Чинники, що впливають на рівень інфляції. Короткострокова і довгострокова крива Філіпса.

Наслідки інфляції. Основні наслідки інфляції. Інфляційний податок. Витрати очікуваної інфляції. Витрати непередбаченої інфляції. Сеньораж. Наслідки гіперінфляції.

Антиінфляційна політика. Активна бюджетна політика. Грошово-кредитне регулювання. Комплекс заходів антиінфляційної політики. Градування. Політика цін і доходів.

ТЕМА 7. СПОЖИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Споживання і заощадження: поняття і чинники. Поняття споживання і заощаджень. Мотиви, за якими домогосподарства здійснюють заощадження. Чинники, що роблять вплив на перерозподіл доходу на споживання і заощадження.

Кейнсіанська модель споживання. Припущення кейнсіанської моделі. Основний психологічний закон Кейнса. Середня схильність до споживання. Середня схильність до заощадження. Гранична схильність до споживання. Гранична схильність до заощадження. Основні положення моделі. «Парадокс Кузнеца».

Теорія міжтимчасового споживчого вибору І. Фішера. Міжтимчасовий вибір. Рівняння міжтимчасового бюджетного обмеження. Ефект доходу і ефект заміщення.

Гіпотеза життєвого циклу Ф. Модільяні. Припущення моделі. Основні положення моделі.

Теорія перманентного доходу М. Фрідмана. Перманентний дохід. Тимчасовий дохід. Поточний дохід.

Тема 8. ПРИВАТНІ ІНВЕСТИЦІЇ

Інвестиції та інвестиційний попит. Поняття інвестицій та інвестиційного попиту. Види інвестицій. Фіксовані інвестиції. Валові внутрішні приватні інвестиції. Чисті інвестиції. Чинники, від яких залежить інвестиційний попит.

Автономні інвестиції і модель мультиплікатора. Функція автономних інвестицій. Мультиплікатор автономних витрат. Механізм мультиплікатора автономних витрат. Парадокс Харрода. Парадокс ощадливості.

Індуковані інвестиції і принцип акселератора. Функція індукованих інвестицій. Принцип акселератора інвестицій. Коефіцієнт прирістної капіталоємності продукції.

Кейнсіанська теорія інвестицій. Співвідношення заощаджень і інвестицій в кейнсіанській теорії. Гранична ефективність капіталу. Вартість інвестиційного проекту в сьогодні. Функція інвестиційного попиту в кейнсіанській теорії. Гранична схильність до інвестування за процентною ставкою.

Неокласична концепція попиту на інвестиції. Оптимальний об'єм капіталу. Гіпотеза поступового коректування (модель гнучкого акселератора). Ступінь наближення (швидкість пристосування) фактичного капіталу до оптимального. Ціна одиниці капіталу. Граничний продукт капіталу. Граничні витрати капіталу.

ТЕМА 9. СУКУПНІ ВИТРАТИ ТА ВВП

Рівновага в моделі «витрати-випуск». Макроекономічна рівновага. Модель «витрати-випуск» (модель «кейнсіанського хреста»). Фактичні і плановані сукупні витрати.

Рівновага в моделі «вилучення-ін'єкції». Поняття ін'єкцій і вилучень. Висновки, зроблені для простої моделі економіки, і для моделі відкритої економіки за участю держави.

Рецесійний та інфляційний розриви. Поняття рецесійного (дефляційного) та інфляційного розривів. Рецесійний розрив сукупних витрат і рецесійний розрив випуску. Інфляційний розрив випуску і інфляційний розрив сукупних витрат. Вплив індукованих інвестицій. Гранична схильність до інвестування за доходом. Кейнсіанський мультиплікатор сукупних витрат з урахуванням індукованих інвестицій.

Парадокс заощаджень. Політика державного активізму.

Модель IS-LM. Крива IS і рівновага на товарного ринку. Крива LM і рівновага на грошовому ринку. Передумови моделі IS-LM. Побудова кривої IS. Реальні запаси грошових коштів. Побудова кривої LM. Сумісна рівновага товарного і грошового ринків. «Обсяг ефективного попиту».

МОДУЛЬ II
ЕКОНОМІКА В ДОВГОСТРОКОВОМУ ПЕРІОДІ.
ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ
МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ТЕМА 10. ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА

Економічний цикл та його фази. Поняття економічного циклу. Характеристика фаз циклу: криза, депресія, поживлення і підйом. Двох- і чотирьохфазовий підходи до аналізу економічного циклу.

Причини економічного циклу. Імпульсно-розповсюджувальний підхід (концепція) до пояснення існування економічних циклів. Невідповідність між сукупним попитом і сукупною пропозицією як основна причина циклічних коливань. Три типи економічних потрясінь: шоки сукупного попиту, шоки сукупної пропозиції і політичні шоки. Зміна інвестиційних витрат як основа економічного циклу.

Показники економічної кон'юнктури. Темп економічного зростання. Темп приросту ВВП. Темп економічного розвитку. Економічна кон'юнктура. Показники економічної кон'юнктури: проциклічні, контрциклічні, ациклічні.

Види економічних циклів. Малі цикли (Кітчина). Класичні (середні) цикли (Жуглара). Довгі цикли (хвилі) Кондратьєва. Сторічні цикли. Циклічні та нециклічні коливання.

Економічне зростання та його показники. Межкрайнові та міжтимчасові відмінності в рівні і темпах розвитку. Поняття економічного зростання. Графічна інтерпретація економічного зростання. Крива виробничих можливостей (КПМ). Обсяг реального ВВП на душу населення. Швидкість економічного зростання. Середньорічні темпи приросту ВВП і середньорічні темпи приросту ВВП на душу населення. Накопичуване зростання. «Правило 70». Ефект «швидкого старту».

Типи і чинники економічного зростання. Виробнича функція. Екстенсивний і інтенсивний типи економічного зростання. Чинники екстенсивного типу економічного зростання. Чинники інтенсивного типу економічного зростання. Чинники економічного зростання з боку пропозиції. Чинники економічного зростання з боку попиту. Чинники розподілу. Інституційні чинники. Поняття виробничої функції. Виробнича функція Кобба-Дугласа. Граничний продукт капіталу (MPK). Граничний продукт праці (MPL). Закон убиваючого граничного продукту. Залишок Солоу.

Неокласична модель економічного зростання Солоу. Чинники економічного зростання: приріст заощаджень, приріст населення і технічний прогрес. Стійкий рівень капіталоозброєності одного працівника. Золотий рівень капіталоозброєності або «золоте правило накопичення» Фелпса. «Золоте правило накопичення».

Наслідки економічного зростання. Альтернативні витрати економічного зростання. Витрати, пов'язані з віддачею, що зменшується, від інвестицій. Витрати, пов'язані із забрудненням навколишнього середовища.

Тема 11. ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Фіскальна політика: цілі та інструменти. Поняття фіскальної (бюджетно-податкової) політики. Цілі фіскальної політики як стабілізаційної політики. Інструменти фіскальної політики: доходи і витрати державного бюджету. Державний бюджет. Бюджетна система. Основні джерела державних доходів. Податки та їх функції. Податкова система. Принципи оподаткування. Основні види податків: прямі і непрямі. Типи систем оподаткування: пропорційна, прогресивна і регресивна. Напрями і категорії витрат державних витрат.

Фіскальна політика і сукупний попит. Основні напрями фіскальної політики: стимулююча і стримуюча.

Дискреційна і недискреційна фіскальна політика. Простий кейнсіанський мультиплікатор. Мультиплікатор державних закупівель. Два види податкового мультиплікатора. Мультиплікатор збалансованого бюджету для автономних (акордних) податків. Мультиплікатор трансфертів. Мультиплікатор автономних витрат з урахуванням ставки прибуткового податку. Вбудовані (автоматичні) стабілізатори.

Переваги і недоліки фіскальної політики. Переваги і недоліки дискреційної фіскальної політики. Внутрішній і зовнішній лаги. Переваги і недоліки недискреційної фіскальної політики.

Фіскальна політика і сукупна пропозиція. Крива Лаффера. Теорія економіки пропозиції.

Фіскальна політика, бюджетний дефіцит і державний борг. Сальдо державного бюджету. Профіцит і дефіцит державного бюджету. Фактичний, структурний і циклічний бюджетний дефіцит. Основні концепції балансування бюджету. Емісійний спосіб фінансування дефіциту бюджету (монетизація дефіциту). Фінансування дефіциту бюджету за рахунок внутрішнього боргу. Обслуговування державного боргу. Ефект витіснення приватних інвестицій. Фінансування дефіциту бюджету за допомогою зовнішнього боргу. Тягар боргу для економіки країни.

ТЕМА 12. ГРОШОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Грошово-кредитна політика: цілі та інструменти. Стратегічні і тактичні цілі грошово-кредитної політики. Банківська система. Функції центрального банку. Функції комерційного банку. Таргетування інфляція. Інструменти грошово-кредитної політики.

Види грошово-кредитної політики та їх вплив на економіку. Стимулююча грошово-кредитна політика. Стримуюча (обмежувальна) грошово-кредитна політика. Механізм грошової трансмісії. Політика дешевих грошей. Політика дорогих грошей. Переваги і недоліки грошово-кредитної політики.

Валютний курс та його регулювання. Основні методи валютного коректування: прямий і зворотній. Різновиди валютного курсу: номінальний і реальний. Режими регулювання валютного курсу: фіксований і плаваючий. Кероване плавання.

Стабілізаційна політика у відкритій економіці. Модель Манделла-Флемінга. Подвійна рівновага в економіці: внутрішня і зовнішня. Призначення моделі Манделла-Флемінга. Висновки моделі Манделла-Флемінга.

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ВИДАМИ ЗАНЯТЬ

ТЕМИ	Кількість годин				Форма контролю
	у тому числі				
	Всього	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	
Модуль I. Економіка в короткостроковому періоді					
ТЕМА 1. Макроекономіка як наука	12	2	2	8	Опитування, розв'язання задач, тестування за допомогою програми Teachlab Software
ТЕМА 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	24	4	4	16	
ТЕМА 3. Товарний ринок	12	2	2	8	
ТЕМА 4. Ринок праці	12	2	2	8	
ТЕМА 5. Грошовий ринок	12	2	2	8	
ТЕМА 6. Інфляційний механізм	12	2	2	8	
ТЕМА 7. Споживання домогосподарств	12	2	2	8	
ТЕМА 8. Приватні інвестиції	12	2	2	8	
ТЕМА 9. Сукупні витрати та ВВП	12	2	2	8	
Модуль II. Економіка в довгостроковому періоді. Держава в системі макроекономічного регулювання					
ТЕМА 10. Економічна динаміка	24	4	4	16	Опитування, розв'язання задач, тестування за допомогою програми Teachlab Software
ТЕМА 11. Фіскальна політика держави	24	4	4	16	
ТЕМА 12. Грошово-кредитна політика держави	12	2	2	8	
РАЗОМ	180	30	30	120	

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ I. ЕКОНОМІКА В КОРОТКОСТРОКОВОМУ ПЕРІОДІ

Тема 1. Макроекономіка як наука (2 години)

План:

1. Макроекономіка як розділ економічної науки. Суть макроекономічного аналізу.
2. Історичний екскурс.
3. Особливості макроекономічного аналізу.
4. Методологія макроекономічного аналізу. Макроекономічні моделі та їх різновиди

Питання для обговорення:

1. Що таке макроекономіка як наука?
2. Які основні макроекономічні проблеми?
3. У чому відмінності макроекономічного і мікроекономічного підходів до аналізу економіки?
4. Які відмінності між нормативною і позитивною макроекономікою?
5. У чому полягають функції макроекономіки?
6. Чи є синонімами категорії «національна економіка» і «народне господарство»?
7. Які цілі розвитку національної економіки?
8. Розкрийте суть найбільш відомих теоретичних моделей суспільного відтворення Ф. Кене, К. Маркса, В. Леонтєва і кейнсіанської макроекономічної моделі.
9. У чому полягають особливості макроекономічного аналізу?
10. Розкрийте суть агрегації як найважливішого принципу макроекономічного аналізу.
11. Що означає концепція очікувань і в чому полягають відмінності між різними видами очікувань?
12. У чому полягають особливості методології макроекономічного аналізу?
13. Які відмінності між макроекономічним аналізом *ex post* і *ex ante*?
14. Розкрийте суть макроекономічних моделей та їх різновидів.
15. Які відмінності між екзогенними та ендогенними змінними в моделях?
16. Які відмінності між двома групами макроекономічних показників: показниками потоків і показниками запасів?
17. Які відмінності між абсолютними і відносними макроекономічними показниками?
18. Розкрийте суть різних видів рівноважних станів.

19. Як враховується чинник часу в макроекономічних моделях?

Основні терміни до теми: позитивна та нормативна макроекономіка, макроекономічний аналіз, функції макроекономіки: практична, прогностична, пізнавальна, економічна таблиця, природній порядок, міжотраслевий баланс, агрегування, макроекономічні ринки, домогосподарство.

Основна література до теми:

1. Довгаль Е. А. Макроекономіка / Е. А. Довгаль – для студентів всіх форм обучения, обучающихся по специальности 6.050100 – Экономика предприятия / Нар. укр. акад., [каф. екон. теории и права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 1.

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

2. Юрчишин В. Макроекономические вызовы и их влияния на перспективы развития украинской экономики / В. Юрчишин // Финансовая консультация. – 2011. – № 21. – С. 4–6.

3. Харкянен Л. В. Макроекономіка : навч. посіб. для ВНЗ (рек. МОН України) / Л. В. Харкянен. – К. : Каравелла, 2011. – 176 с.

4. Словарь современной экономической теории Макмиллана : [ок. 3000 терминов] / пер. с англ. А. Г. Пивоварова ; под общ. ред. Д. У. Пирса. – М. : ИНФРА– М, 1997. – 608 с.

5. Савченко А. Г. Макроекономіка / А. Г. Савченко, Д. М. Євдокімова. – К. : КНЕУ, 2008. – 256 с.

6. Гражевська Н. Траєкторії економічних трансформацій в умовах глобалізації / Н. Гражевська // Банківська справа. – 2011. – № 4. – С. 29–35.

**ТЕМА 2. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ
В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ
(4 години)**

ЗАНЯТТЯ 1

План:

1. Система національних рахунків та історія її створення. Елементи системи національних рахунків.
2. Основні макроекономічні показники (ВВП і ВНД).
3. Способи (методи) вимірювання ВВП.
4. Номінальний і реальний ВВП. Індекси цін.

Питання для обговорення:

1. Що є національним рахівництвом і для чого воно потрібне?
2. Яка історія створення системи національних рахунків?
3. Які її елементи?

4. Назвіть основні показники результату національного виробництва. Як вони пов'язані між собою?
5. У яких одиницях вимірюється ВВП?
6. Перерахуйте принципи вимірювання ВВП.
7. Чим показник кінцевої продукції відрізняється від показника проміжної продукції?
8. Чи входять у ВВП трансфертні платежі?
9. Що таке «непродуктивні операції»? Наведіть приклади.
10. Чим ВНД відрізняється від ВВП? Що є ЧФД?

Завдання для самоконтролю:

2.1.1. У таблиці представлені дані про гіпотетичну економіку:

Вид товару	2010 р.		2015 р.	
	Обсяг виробництва (тис. од.)	Ціна за 1 (грош. од.)	Обсяг виробництва (тис. од.)	Ціна за 1 (грош. од.)
A	5	8	7	10
B	10	14	8	12
C	8	10	3	12
D	2	20	5	13

? **Визначте:**

- а) Як зміниться за 5 років обсяг реального ВВП?
- б) Як за цей час зміниться загальний рівень цін?

2.1.2. Дані таблиці характеризують величину номінального ВВП гіпотетичної країни за три роки:

Рік	Номінальний ВВП (млрд.. дол.)	Індекс рівня цін (%)	Реальний ВВП
2000	604	123	
2010	55	92	
2015	87	100	

? **Дайте відповідь на наступні питання:**

- а) Який рік є базовим?
- б) Як зміниться рівень цін за період з 2000 до 2010 р.?
- в) Як зміниться рівень цін за період з 2010 до 2015 р.?
- г) Розрахуйте реальний ВВП для кожного року.

2.1.3. Припустимо, що виробляються та споживаються 3 блага. У таблиці представлені кількість та ціна (за одиницю) кожного з них за 2 періоди.

Роки	2000	2000	2010	2010
	ціна	кількість	ціна	Кількість
Книги	10	10	15	8
Джинси	27	6	24	7
телевізори	655	3	425	5

? Розрахуйте індекс Ласпейреса, індекс Пааше та індекс Фішера (2000 р. – базисний).

2.1.4. У таблиці представлено дані виробництва гіпотетичної економіки протягом двох періодів.

Товар	Ціна за од., грн за шт.	Кількість, тис. шт.	
		1-й рік	2-й рік
Комп'ютери	1000	2	2,5
Принтери	200	12	16

? Розрахуйте, в якому році обсяг ВВП був більше?

2.1.5. У таблиці представлено дані виробництва гіпотетичної економіки протягом одного року (млрд.. євро).

Особисті споживчі витрати	115
Державні закупівлі	25
Чисті внутрішні інвестиції	20
Амортизація	8
Експорт	6
Імпорт	4

? Розрахуйте обсяг ВВП методом витрат.

2.1.6. У 2011 р. номінальний ВВП в економіці склав 102, 593 млрд. грош. од., ІСЦ – 120%.

? Визначте реальний ВВП 2011 р. з урахуванням ІСЦ.

2.1.7. У таблиці представлено дані виробництва гіпотетичної економіки.

Показник	Кількість штук у споживчому кошику	Ціна у 2000 р., грош. од.	Ціна у 2010 р., грош. од.
Банани	1	2	3
Апельсини	2	4	5

? Розрахуйте індекс споживчих цін (ІСЦ) у 2010 р.

Основні терміни до теми: ВВП, система національних рахунків, індекси споживчих цін: Лайспейраса, Фішера, Пааше, дефлятор ВВП, очікування статичні, раціональні, адаптивні, відкрита та закрита економіка, показники потоку та запасу.

Основна література до теми:

Довгаль Е. А. Макроэкономика / Е. А. Довгаль – для студентів всіх форм обучения, навчаючихся по спеціальності 6.050100 – Экономика підприємства / Нар. укр. акад., [каф. екон. теорії і права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харків: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 2.1.

ЗАНЯТТЯ 2

План:

1. Співвідношення показників в системі національних рахунків.
2. Чистий внутрішній продукт (ЧВП). Чистий національний дохід (ЧНД). Валовий кінцевий дохід (ВКД). Чистий кінцевий дохід (ЧКД).
3. Матеріальні і нематеріальні елементи національного багатства.

Питання для обговорення:

1. Які існують способи для вимірювання ВВП?
2. З чого складається потік доходів і потік витрат ВВП?
3. Чим номінальний ВВП відрізняється від реального ВВП?
4. Що показує дефлятор ВВП?
5. Назвіть види індексів цін.
6. Що є темпом зміни вартості життя?
7. Що є «ідеальним» індексом Фішера?
8. Що таке валові інвестиції?
9. Як розрахувати ВВП за витратами?
10. На яку величину ВВП відрізняється від ЧВП?
11. На яку величину ВНД відрізняється від ЧНД?
12. Як використовується ЧКД?
13. Перерахуйте матеріальні та нематеріальні елементи національного багатства.

Завдання для самоконтролю:

2.2.1. Нижче представлено умовні дані системи національних рахунків:

	Показник	млрд.. грош. од.
1.	Амортизація	120
2.	Заробітна плата	856
3.	Непрямі податки на бізнес	135
4.	Прибутки корпорацій	105
5.	Валові змішані доходи	93
6.	Дивіденди корпорацій	33
7.	Внески на соцстрах	101
8.	Особисті податки	171
9.	Процентні платежі	62
10.	Трансфертні платежі	140
11.	Особисті споживчі витрати	877

Розрахуйте:

- ВВП за доходами
- ЧВП
- валовий особистий дохід
- чистий дохід кінцевого використання

2.2.2. Є наступні дані по економіці США за 1929 рік (у млрд. дол.):

	Показник	млрд.. грош. од.
1.	Трансфертні платежі	4,0
2.	Валові внутрішні інвестиції	16,2
3.	Непрямі податки на бізнес	7,0
4.	Особисті податки	2,6
5.	Чистий експорт	1,1
6.	Нерозподілений прибуток корпорацій	2,8
7.	Амортизація	7,9
8.	Особисті споживчі витрати	77,2
9.	Податки на прибуток корпорацій	1,4,
10.	Внески на соціальне страхування	0,2
11.	Державні закупівлі товарів та послуг	8,5

Розрахуйте:

- показники ВВП та ЧРД (за умови, що ВВП = ВНД).
- величину приватних заощаджень?
- величину приросту запасу капітала в економіці?

2.2.3. Є наступні дані:

ВВП (Y) = 5000 дол.

Споживі витрати (C) = 3200 дол.

Державні витрати (G) = 900 дол.

Чистий експорт (NX) = 80 дол.

? Розрахуйте:

а) величину інвестицій (I)

б) обсяг імпорту (Im) за умови, що експорт (Ex) дорівнює 350 дол.

в) ЧВП за умови, що сума амортизації (A) дорівнює 150 дол.

г) У цьому прикладі чистий експорт є позитивним числом. Чи може він бути негативним? В якому випадку?

Основні терміни до теми: чистий факторний дохід (ЧФД), чистий національний дохід (ЧНД), валовий національний дохід (ВНД), валовий наявний дохід (ВРД), чистий наявний дохід (ЧРД), чистий експорт, державні витрати, інвестиції валові та чисті, ендогенні та екзогенні величини, рівновага нейтральна та стійка, невиробничі або «домашні» угоди.

Основна література до теми:

1. Довгаль Е. А. Макроекономіка / Е. А. Довгаль – для студентів всіх форм обучения, навчаючихся по спеціальності 6.050100 – Економіка підприємства / Нар. укр. акад., [каф. екон. теорії і права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харків: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 2.1.

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

2. Харкянен Л. В. Макроекономіка : навч. посібн. для ВНЗ (рек. МОН України) / Л. В. Харкянен. – К. : Каравелла, 2011. – 176 с.

3. Словарь современной экономической теории Макмиллана : [ок. 3000 терминів] / пер. с англ. А. Г. Пивоварова ; под общ. ред. Д. У. Пирса. – М. : ИНФРА– М, 1997. – 608 с.

4. Кузик О. В. Макроекономіка / О. В. Кузик. – Л. : Інтелект-Захід, 2012. – 168 с.

5. Карпінський Б. А. Макроекономіка. Зростання і сталий розвиток / Б. А. Карпінський. – К. : ВД Професіонал, 2011. – 272 с.

Тема 3. ТОВАРНИЙ РИНОК (2 години)

План:

1. Кругообіг продукту, витрат і доходів. Основна макроекономічна тотожність.
2. Сукупний попит та його структура. Закон, крива, чинники сукупного попиту.
3. Сукупна пропозиція та її структура. Закон, відрізки кривої, чинники сукупної пропозиції.
4. Взаємодія сукупного попиту і сукупної пропозиції. Рівновага в моделі *AD-AS*.

Питання для обговорення:

1. Що таке сукупний попит? Які чинники його визначають?
2. Що таке сукупна пропозиція? Які чинники її визначають?
3. Яким чином досягається макроекономічна рівновага в моделі *AD-AS*?
4. Чому крива сукупного попиту має низхідну траєкторію?
5. Назвіть нецінові чинники, що впливають на зміну сукупного попиту.
6. З яких відрізків складається крива сукупної пропозиції?
7. Які чинники зрушують криву сукупної пропозиції?
8. Що визначає перетин кривих сукупного попиту і сукупної пропозиції?
9. Як впливають зміни в сукупному попиті на обсяг національного виробництва і рівень цін?
10. Поясніть «ефект храповика».
11. Як впливають зміни в сукупній пропозиції на обсяг національного виробництва і рівень цін?
12. Як за допомогою моделі *AD-AS* показати економічне зростання?
13. Що лежить в основі відмінності теорії Дж. М. Кейнса від класичної економічної теорії при аналізі сукупного попиту?
14. У чому суть відмінностей між кейнсіанським і класичним підходом до аналізу економіки?
15. Як виглядає на графіку кейнсіанська крива сукупної пропозиції?
16. Яка еластичність класичної кривої сукупної пропозиції?
17. Визначте вплив наступних чинників на сукупний попит і сукупну пропозицію:
 - а) страх споживачів перед спадом виробництва;
 - б) великі закупівлі по експорту;
 - в) очікування різкого зростання рівня цін;
 - г) збільшення продуктивності праці;
 - д) підвищення номінальної заробітної платні;
 - е) зниження курсу гривні за умови, що всі інші чинники будуть незмінними.

Завдання для самоконтролю:

3.1. Є наступні чинники:

- А. Зростання державних закупівель.
- Б. Зростання валютного курсу.
- В. Зростання пропозиції грошей.
- Г. Скорочення податків.

? Вкажіть, в якому напрямі кожний з них зрушує криву сукупного попиту.

3.2. Якщо в економіці повна зайнятість і крива сукупної пропозиції – вертикальна.

? То зростання державних витрат:

- А. Підвищить ставку відсотка, що змінить структуру попиту.
- Б. Збільшить реальну пропозицію грошей, що змінить структуру попиту.
- В. Не зробить впливу ні на реальну пропозицію грошей, ні на структуру попиту.
- Г. Не зробить впливу ні на ставку відсотка, ні на структуру попиту.

3.3. Є наступні витрати в економіці:

- А. Закупівля нового бомбардувальника.
- Б. Субсидії новій фірмі.
- В. Будівництво нової дамби.
- Г. Прийом на роботу нового поліцейського.

? Що з перерахованого не є державними закупівлями товарів і послуг?

Основні терміни до теми: трансферти, субсидії, дотації, ставка відсотку, сукупний попит, сукупна пропозиція, фінансовий ринок, приток та відсоток капіталу, макроекономічне тотожність, закон сукупного попиту, ефект відсоткової ставки, імпортних закупок, ефект багатства Пігу, шоки сукупного попиту та пропозиції.

Основна література до теми:

Довгаль Е. А. Макроекономіка / Е. А. Довгаль – для студентів всіх форм обучения, навчаючихся по спеціальності 6.050100 – Економіка підприємства / Нар. укр. акад., [каф. екон. теорії и права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харків: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 3.

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

1. Шаповалов А. Системні особливості розвитку інфляційних процесів в Україні / А. Шаповалов // Вісн. нац. банку України. – 2012. – № 12. – С. 3–7.
2. Радионова И. Ф. Общее макроэкономическое неравновесие : содержание теории и возможности применения / И. Ф. Радионова // Экономическая теория. – 2012. – № 2. – С. 81–93.
3. Карпінський Б. А. Макроекономіка. Зростання і сталий розвиток / Б. А. Карпінський. – К. : ВД Професіонал, 2013. – 272 с.
4. Кузик О. В. Макроекономіка / О. В. Кузик. – Л. : Інтеллект-Захід, 2012. – 168 с.

ТЕМА 4. РИНОК ПРАЦІ (2 години)

План:

1. Ринок праці та його складові. Функції ринку праці. Особливості ринку праці.
2. Основні показники ринку праці: зайнятість і безробіття. Склад робочої сили. Рівень безробіття.
3. Причини і типи безробіття. Фрикційне, структурне і циклічне безробіття.
4. Природний рівень безробіття і чинники, що його визначають.
5. Теоретичні концепції ринку праці. Класична і неокласична концепції ринку праці.
6. Наслідки безробіття. Закон Оукена.

Питання для обговорення:

1. Яка специфіка дії законів попиту і пропозиції на ринку праці?
2. Як сучасна економічна теорія пояснює причини безробіття?
3. Дайте неокласичну і кейнсіанську інтерпретацію причин безробіття.
4. У чому полягає кейнсіанський підхід до регулювання ринкової рівноваги на ринку праці?
5. Які типи безробіття виділяє економічна теорія?
6. Які економічні і соціальні витрати безробіття?
7. Перерахуйте основні форми безробіття.
8. Чи є різниця між незайнятими і безробітними?
9. Як розрахувати рівень безробіття?
10. Який рівень безробіття називають природним? Як він розраховується?
11. Чому безробіття є економічною проблемою?
12. Які економічні наслідки безробіття?
13. Сформулюйте закон Оукена.
14. Які причини диференціації доходів населення в ринковій економіці?
15. У чому полягає державна система соціального захисту населення?

Завдання для самоконтролю:

4.1. У таблиці представлені дані про трудові ресурси і зайнятість в першому і п'ятому році даного періоду:

Показник	Перший рік	П'ятий рік
Робоча сила, тис. чол.	84889	95453
Зайняті, тис. чол.	80796	87524
Безробітні, тис. чол.	—	—
Рівень безробіття, в %	—	—

Розрахуйте:

- дані щодо чисельності безробітних і рівень безробіття в першому і п'ятому році даного періоду;
- Як пояснити одночасне зростання зайнятості і безробіття?
- Чи можна стверджувати, що в п'ятому році даного періоду існувала повна зайнятість?

4.2. Є наступна інформація:

Спочатку в економіці була чисельність зайнятих (E) – 90 млн. чол. і чисельність безробітних (U) – 10 млн. чол. Місяць після, з 90 млн. чоловік, які мали роботу, були звільнені 0,5 млн. чоловік; 1 млн. чоловік з числа офіційно зареєстрованих безробітних припинили пошуки роботи.

Розрахуйте

- первинний рівень безробіття.
- чисельність зайнятих, кількість безробітних і рівень безробіття місяць опісля.

4.3. Економіка описана наступними даними:

Загальна чисельність населення складає 650 млн. чол.; чисельність осіб поза працездатного віку – 140 млн. чол.; чисельність безробітних складає 19 млн. чол.; чисельність тих, хто вибув зі складу робочої сили, дорівнює 130 млн. чол.

Який в цьому випадку рівень безробіття?

4.4. У таблиці представлено дані про обсяги випуску в гіпотетичній країні (млрд. грош. од). Відомо, що в 2000 році економіка розвивалася в умовах повної зайнятості при рівні безробіття 6%.

Рік	Потенційний ВВП	Фактичний ВВП
2000	3000	3000
2010	3800	3705
2015	4125	3712,5

? Розрахуйте:

а) Різницю (2000 р. – базисний) між фактичним і потенційним обсягом ВВП, як в абсолютному, так і в процентному відношенні.

б) Використовуючи закон Оукена, визначте рівень безробіття у 2000 році (Коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття дорівнює 2,5).

в) Різницю (2010 р. – базисний) між фактичним і потенційним обсягом ВВП як в абсолютному, так і в процентному виразі.

г) Використовуючи закон Оукена, визначте рівень безробіття у 2000 році (Коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття дорівнює 2,5).

4.5. У гіпотетичній економіці номінальний ВВП складає 750 млрд. грош. од., природний рівень безробіття – 5 %, фактичний рівень безробіття – 9 %.

? Розрахуйте, який обсяг продукції у вартісному виразі недоотримано в країні? Як пояснюється це відставання ВВП? Коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття дорівнює 3.

4.6. Чисельність населення складає 100 млн. чол., 24 млн. чол. діти до 16 років, а також люди, що знаходяться в тривалій ізоляції (у психіатричних лікарнях, у виправних установах і т. ін.); 30 млн. чол. вибули зі складу робочої сили; 4 млн. 600 тис. чол. безробітні; 1 млн. чол. працівники, зайняті неповний робочий день і такі, які шукають роботу.

? Розрахуйте:

- а) величину робочої сили;
- б) рівень безробіття.

4.7. Природний рівень безробіття в поточному році складає 6%, а фактичний – 10%.

? Визначте:

а) величину відносного відставання фактичного ВВП від потенційного за умови, що коефіцієнт Оукена дорівнює 2;

б) якщо фактичний обсяг випуску в тому ж році склав 600 млрд. дол., то які втрати ВВП, викликані циклічним безробіттям?

4.8 . Використовуючи дані офіційної статистики визначте чисельність населення працездатного віку, чисельність економічно активного населення, чисельність безробітних, динаміку та структуру безробіття в Україні за останні десять років.

❓ Дані представити у вигляді таблиці та графіка.

Основні терміни до теми: безробітний, рівень безробіття, природний рівень безробіття, потенційний ВВП, фактичний ВВП, закон Оукена, граничний продукт труда, номінальна та реальна заробітна плата, робоча сила або економічно активне населення, коефіцієнти звільнення та працевлаштування.

Основна література до теми:

Довгаль Е. А. Макроэкономика / Е. А. Довгаль – для студентів всіх форм навчання, навчаючихся по спеціальності 6.050100 – Экономика підприємства / Нар. укр. акад., [каф. екон. теорії і права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харків: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 4.

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

1. Савченко А. Г., Євдокімова Д. Н. Макроекономика / А. Г. Савченко, Д. Н. Євдокімова. – К. : КНЕУ, 2014. – 256 с.
2. Задоя А. А. Макроекономика : учебник / А. А. Задоя. – К. : Знання, 2011. – 368 с.
3. Карпінський Б. А. Макроекономика. Зростання і сталий розвиток / Б. А. Карпінський. – К. : ВД Професіонал, 2011. – 272 с.

Тема 5. ГРОШОВИЙ РИНОК (2 години)

План:

1. Гроші, їх функції і види.
2. Попит на гроші.
3. Пропозиція грошей. Система грошових агрегатів.
4. Показники грошового ринку.

Питання для обговорення:

1. Що таке гроші і як вони виникли?
2. Що таке сучасні гроші і чи пов'язані вони з дорогоцінними металами?
3. Хто несе відповідальність за стійкість грошового обігу і чому?
4. У чому полягають основні функції грошей?
5. Які грошові агрегати ви знаєте, що вони вимірюють і який принцип їх класифікації?
6. Що розуміється під ліквідністю?
7. Розкрийте зміст рівняння кількісної теорії грошей.
8. У чому суть ефекту Фішера? Наведіть формулу.
9. Як розуміти попит на гроші на відміну від попиту на товари?
10. Охарактеризуйте чинники попиту на гроші. Підтвердіть графіком.
11. Що таке попит на гроші? Що він включає і від чого залежить?

12. Що таке пропозиція грошей? Якими чинниками вона визначається?
13. Яка еластичність кривої пропозиції грошей?
14. Чому змінюється пропозиція грошей?
15. Сформулюйте умову рівноваги на грошовому ринку.
16. Припустимо, грошовий ринок знаходиться спочатку в стані рівноваги, а потім пропозиція грошей збільшилася. Поясніть, як встановлюватиметься нова рівноважна ставка відсотка.
17. Підвищаться чи знизяться ціни на облігації при нових рівноважних ставках відсотка?
18. Якою буде дія зміни процентної ставки на сукупний попит, рівні виробництва і зайнятості? Те ж при зменшенні пропозиції грошей.

Завдання для самоконтролю:

5.1. Припустимо, що позика у розмірі 100 тис. грн. надана банком на один рік за умови, що рівень інфляції складає 12% на рік, а сума боргу, що підлягає поверненню в реальному виразі, дорівнює 105 тис. грн.

? Чому в даному випадку дорівнює номінальна ставка відсотка за кредитом.

5.2. Двоє індивідумів отримали в спадок рівноцінні (за абсолютним розміром) багатства і мають абсолютно однакові доходи. Але у одного з них половина багатства – готівка, а половина – ліквідні державні облігації. В іншого 9/10 багатства – готівка, а інше – неліквідні державні облігації.

? Чи розрізнятиметься їх попит на товари і послуги? У кого з них багатство більш захищено від зовнішніх шоків (несподіванок)?

5.3. Рівновага на грошовому ринку встановилася за наступних умов:

а) попит на гроші (M^d) дорівнює 500 млрд. грн.;

б) реальна процентна ставка (r) – 10%.

? Як зміниться стан на грошовому ринку, якщо процентна ставка знизиться до 8%?

5.4. Є наступні дані про стан грошового сектора: поточні (чекові) депозити складають 536,9 млрд. грн.; обов'язкові банківські резерви – 55,6 млрд. грн.; надлишкові резерви комерційних банків – 30 млрд. грн.; готівка в обігу – 183,5 млрд. грн.

? **Визначте:**

- а) величину грошового агрегату М;
- б) грошову базу;
- в) норму обов'язкових резервів;
- г) величину банківського (депозитного) мультиплікатора.

5.5. У таблиці наведено дані по гіпотетичній економіці:

Виды депозитів	Млрд.. дол.
Невеликі строкові депозити	1630
Великі строкові депозити	645
Чекові депозити	448
Ощадні внески населення	300
Готівкові гроші	170

? **Визначте:**

- а) величину М1;
- б) величину М2;
- в) величину М3.

5.6. Рівень цін в економіці характеризується наступними даними:

Рік	1970	1980	1990	2000	2010
Рівень цін	100	120	140	200	300

? **Розрахуйте:**

- а) На скільки процентів зменшилася вартість грошей за період з 2000 р. до 2010 р.?
- б) На скільки процентів зменшилася вартість грошей за період з 1970 р. до 1990 р.?

5.7. Припустимо, що ви маєте можливість перетворити своє багатство в облігації або готівкові гроші і в даний час схильєтеся на користь готівки.

? **Це означає,** що в момент прийняття вами рішення процентна ставка була низькою і ви чекали її збільшення, або в момент прийняття вами рішення відсоткова ставка була високою і ви чекали її зниження?

5.8. Припустимо, що кожний долар, що був призначений для операцій, обертається в середньому 4 рази на рік і направляється на покупку кінцевих товарів та послуг. Номінальний обсяг ВВП складає 2000 млрд. дол.

? **Визначте:**

- а) Величину попиту на гроші для операцій.
б) Використовуючи дані, які одержані при відповіді на питання (а), вкажіть в таблиці загальний обсяг попиту на гроші.
в) При обсязі пропозиції грошей 580 млрд. дол. визначте рівноважну ставку відсотка.
г) Що відбудеться з рівноважною ставкою відсотка, якщо пропозиція грошей збільшиться до 600 млрд. дол.?
д) Що відбудеться з рівноважною ставкою відсотка, якщо пропозиція грошей зменшиться до 540 млрд. дол.?
е) Як зміниться загальний попит на гроші при кожному рівні процентної ставки і сама рівноважна ставка відсотка, якщо обсяг номінального ВВП збільшиться на 80 млрд. дол.?
ж) Як зміниться загальний попит на гроші при кожному рівні процентної ставки і сама рівноважна ставка відсотка, якщо обсяг номінального ВВП скоротиться на 120 млрд. дол.?

У таблиці представлено величину попиту на гроші з боку активів при різних ставках відсотка.

Ставка відсотка	Обсяг попиту на гроші (млрд. дол.)	
	З боку активів	Загальний
16	20	
14	40	
12	60	
10	80	
8	100	
6	120	
4	140	

5.9. Нижче приведена карта попиту на гривні:

Ціна долара у гривні (у дол.)	13,0	13,1	13,2	13,3	13,4	13,5
Обсяг попиту на грн. (у млн. гривень.)	200	190	180	170	160	150

Уряд України встановлює валютний курс на рівні: 1 доллар = 13,4 грн. Обсяг пропозиції гривень по цьому курсу дорівнює 180 млн.

- ?** а) Чи повинен Національний банк у цій ситуації купувати або продавати гривні? Якщо так, то яку кількість?
б) Що відбудеться в цьому випадку з офіційними валютними резервами Національного банку? Як відбити цю зміну резервів у платіжному балансі?

5.10. У таблиці наведено дані про номінальний обсяг ВВП і грошову масу гіпотетичної економіки (в млрд. дол.)

Рік	Номінальний обсяг ВВП	М1	Швидкість обертання грошей М1	М2	Швидкість обертання грошей М2
2000	816,4	187,4		350,0	
2002	963,9	209,0		392,5	
2004	1102,7	234,0		471,9	
2011	1359,3	270,5		571,4	
2008	1598,4	295,2		664,7	
2010	19990,5	338,5		809,5	

? Заповніть таблицю даними, яких не вистачає. При використанні якого показника М1 або М2 швидкість обертання грошей була більш стабільною?

5.12. Резерви комерційних банків складають 40 млрд. дол. Норма обов'язкових резервів дорівнює 10%, а коефіцієнт депонування складає 0,35.

? Чому дорівнює пропозиція грошей?

Основні терміни до теми: декретні та кредитні гроші, грошова маса, грошова база, грошовий мультиплікатор, рівень монетизації, трансакційний та спекулятивний попит на гроші, ліквідна пастка, ефект «стоптаних башмаків», коефіцієнт депонування, обов'язкові резерви.

Основна література до теми:

1. Довгаль Е. А. Макроэкономика / Е. А. Довгаль – для студентов всех форм обучения, обучающихся по специальности 6.050100 – Экономика предприятия / Нар. укр. акад., [каф. экон. теории и права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 5.

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

1. Шаповалов А. Системні особливості розвитку інфляційних процесів в Україні / А. Шаповалов // Вісн. нац. банку України. – 2012. – № 12. – С. 3–7.

2. Словарь современной экономической теории Макмиллана : [ок. 3000 терминов] / пер. с англ. А. Г. Пивоварова ; под общ. ред. Д. У. Пирса. – М. : ИНФРА– М, 1997. – 608 с.

3. Задоя А. А. Макроэкономика : учебник / А. А. Задоя. – К. : Знання, 2011. – 368 с.

Тема 6. Інфляційний механізм (2 години)

План:

1. Поняття і види інфляції. Суть інфляції.
2. Моделі інфляції.
3. Взаємозв'язок інфляції і безробіття. Крива Філіпса.
4. Наслідки інфляції.
5. Антиінфляційна політика. Політика цін і доходів.

Питання для обговорення:

1. Які сучасні теоретичні уявлення про суть інфляції?
2. За якими критеріями класифікуються види інфляції?
3. Що таке інфляція?
4. Що таке стагфляція?
5. Як визначити темп (рівень) інфляції?
6. Хто програє і хто виграє від інфляції?

7. Чи можливо, щоб рівень цін піднімався різними темпами для різних людей?
8. Що таке гіперінфляція?
9. Як показати на графіку інфляцію попиту?
10. Чим обумовлена інфляція витрат?
11. Як графічно зобразити взаємозв'язок інфляції і безробіття?
12. Назвіть методи стабілізаційної політики. Які її цілі?
13. Що таке адаптивні і раціональні очікування? Яку роль вони відіграють в розгортанні інфляційних процесів?
14. Розкрийте економічні механізми розвитку інфляції попиту.
15. Розкрийте економічні механізми розвитку інфляції витрат.
16. Які перерозподільні наслідки інфляції?
17. Чи існує взаємозв'язок між інфляцією і безробіттям? Поясніть.

Завдання для самоконтролю:

6.1. Припустимо, що індекс цін на споживчі товари враховує тільки два товари: їжу і житло. Частка продуктів харчування – 0,33, а житла – 0,67. Ціни на продукти харчування підвищилися на 20%, а на житло – знизилися на 2%.

? Який темп інфляції за рік?

6.2. Є три країни, про які є наступна інформація:

Країна	Зростання грошової маси, %	Реальне економічне зростання, %	Зростання швидкості обертання грошей, %
А	15	3	0
В	2	5	-1
С	3	0	0

? Який рівень інфляції в кожній із вказаних вище країн?

6.3. Темпи інфляції складають 100% на рік.

? Які будуть наслідки інфляції для наступних осіб:

- службовець, що має постійний дохід;
- кредитор, що надав позику строком на 1 рік під 75 % річних;
- позичальник, що взяв позику під 75 % річних;
- пенсіонер, пенсія якого індексується щоквартально на 20 %;
- квартиронаймач, якщо платня за квартиру при цьому збільшиться на 75 % за рік.

6.4. Коли б Вам довелося вибирати між повною зайнятістю зі 6% щорічним рівнем інфляції та стабільністю цін зі 8% рівнем безробіття.

? Щоб Ви вибрали? Чому?

6.5. Нехай крива Філіпса задана наступним рівнянням:

$$\pi = \pi_{-1} - 0,6(u - 0,06)$$

? Розрахуйте:

- Яке повинно бути циклічне безробіття в поточному році, щоб рівень інфляції знизився порівняно з попереднім роком на 6%?

6.6. Є наступні дані:

Роки	Інфляція, %	Безробіття, %
2005	12	1
2011	10	2
2012	9	4
2008	5	5
2009	4	7
2010	2	8

? Побудуйте графік за даними таблиці та поясніть, яку залежність він характеризує.

6.7. Рівняння кривої Філіпса: $\pi = \pi^e - \beta (u - u^*)$,

де $u^* = 5\%$, або 0,05;

$\beta = 0,4$;

$\pi^e = 8\%$, або 0,08.

З метою боротьби з інфляцією уряд вирішив знизити сукупний попит через зменшення державних закупівель. Дана політика призвела до збільшення рівня безробіття до 10%, або 0,1.

? Яким виявився в результаті рівень інфляції?

6.8 Рівень фактичного безробіття дорівнює 12 %, а рівень природного – 6 %. Фактичний ВВП становить 126 млрд. грн.

? Визначте втрати ВВП від циклічного безробіття, якщо коефіцієнт Оукена становить 2,5.

6.9. Припустимо, що Україна намагається стабілізувати співвідношення гривня/долар за умови, що ціни в доларах щорічно зростають на 7%.

? а) Яким повинен бути рівень інфляції в Україні для здійснення стабілізації обмінного курсу валют?

б) Який повинен бути темп росту грошової маси в Україні, якщо співвідношення кількісної теорії грошей виконується в Україні і США при постійних поведінкових коефіцієнтах k , а економічний ріст у Україні складає 2% у рік?

в) Чи збережеться сталість поведінкових коефіцієнтів, якщо в Україні з'явиться тенденція до зниження процентних ставок?

Основні терміни до теми: інфляція повзуча, висока, галопуюча, інфляційні очікування, гіперінфляція, інфляція попиту та пропозиції, інфляційна спіраль, очікування та неочікувана інфляція.

Основна література до теми:

1. Довгаль Е. А. Макроэкономика / Е. А. Довгаль – для студентов всех форм обучения, обучающихся по специальности 6.050100 – Экономика предприятия / Нар. укр. акад., [каф. экон. теории и права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 6.

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

1. Юрчишин В. Макроэкономические вызовы и их влияния на перспективы развития украинской экономики / В. Юрчишин // Финансовая консультация. – 2011. – № 21. – С. 4–6.

2. Шаповалов А. Системні особливості розвитку інфляційних процесів в Україні / А. Шаповалов // Вісн. нац. банку України. – 2014. – № 1. – С. 3–7.

3. Батура О. В., Івашина О. Ф. Макроекономіка / О. В. Батура, О. Ф. Івашина. – К. : Основи, 2012. – 236 с.

4. Задоя А. А. Макроекономіка : учебник / А. А. Задоя. – К. : Знання, 2011. – 368 с.

Тема 7. СПОЖИВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ (2 години)

План:

1. Споживання і заощадження: поняття і чинники. Поняття споживання і заощаджень.

2. Кейнсіанська модель споживання.

3. Теорія міжтимчасового споживчого вибору І. Фішера.

4. Гіпотеза життєвого циклу Ф. Модільяні.

5. Теорія перманентного доходу М. Фрідмана.

Питання для обговорення:

1. Які чинники визначають витрати населення на споживання?

2. Як будується графік кейнсіанської функції споживання?

3. Що таке гранична схильність до споживання? Проілюструйте графіком.

4. Покажіть на графіку граничну схильність до заощадження.

5. У чому виражається зв'язок між граничною схильністю до споживання і граничною схильністю до заощадження?

6. У чому полягає «парадокс Кузнеця»?

7. Що таке мультиплікатор? Як виникає мультиплікаційний ефект?

8. Який зв'язок існує між мультиплікатором і граничною схильністю до споживання і заощадження?

9. Як визначається функція споживання? Дайте її графічну інтерпретацію.

10. Яка залежність існує між споживанням і заощадженнями?

11. Як визначається функція заощадження? Дайте її графічну інтерпретацію.

12. У чому полягає і до яких висновків приходять теорія міжтимчасового споживчого вибору І. Фішера?

13. У чому полягає і до яких висновків приходять гіпотеза життєвого циклу Ф. Модільяні?

14. У чому полягає і до яких висновків приходять теорія перманентного доходу М. Фрідмана?

Завдання для самоконтролю:

7.1. Припустимо, що фактичний обсяг випуску складає 100 одиниць. Плановане споживання домашніх господарств при цьому рівні доходів дорівнює 70 одиниць, а плановані інвестиції складають 45 одиниць.

? В якій ситуації опинилася економіка? Як зміниться рівень товарних запасів?

7.2. Представлені наступні дані:

Роки	Кінцевий дохід	Споживання
2011	200	205
2012	225	225
2008	250	245
2009	275	265
2010	300	285

? **Розрахуйте** граничну схильність до споживання (MPC), граничну схильність до заощадження (MPC), середню схильність до споживання (APC) і середню схильність до заощадження (APC).

7.3. У таблиці представлені дані, що характеризують зміну сукупного споживання випуску та споживчих витрат для гіпотетичної закритої економіки (поза державного втручання):

ВВП (Y)	130	150	170	190	210	230	250	270	290
Споживчі витрати (C)	112	126	140	154	168	182	196	210	224

? **Визначте:**

а) обсяг рівноважного ВВП, якщо величина інвестиції дорівнює 36 грош. од.

б) Як зміниться обсяг рівноважного ВВП, якщо величина інвестицій збільшиться до 66 грош. од.?

в) Яка величина інвестиційного мультиплікатора в цій економіці?

7.4. Гранична схильність до споживання дорівнює 0,6. Інвестиції збільшилися на 50 од.

? **Визначте:**

а) на скільки зміниться рівноважний рівень випуску в цій економіці?

б) який буде внесок в цю зміну інвестиційного та споживчого попиту?

в) поясніть, чому сума APC та APS завжди дорівнює 1, і сума MPC та MPS завжди дорівнює 1.

7.5. У таблиці наведено дані, що характеризують споживчі витрати, заощадження та розмір ВВП:

Обсяг ВВП	Споживання	Заощадження	APC	APS	MPC	MPS
550	520	30				
560	526	34				
570	532	38				
580	538	42				
590	544	46				
600	550	50				
610	556	54				
620	562	58				
630	568	62				

? **Заповніть** пропуски в таблиці та визначте величину мультиплікатора витрат в цій економіці.

Основні терміни до теми: споживання, автономне споживання, середня схильність до споживання, гранична схильність до споживання, заощадження, середня схильність до заощадження, гранична схильність до заощадження, наявний дохід, «парадокс Кузнеца», ефект доходу та заміщення, тимчасовий дохід.

Основна література до теми:

1. Довгаль Е. А. Макроекономіка / Е. А. Довгаль – для студентів всіх форм обучения, навчаючихся по спеціальності 6.050100 – Економіка підприємства / Нар. укр. акад., [каф. екон. теорії і права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харків: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 7.

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

1. Батура О. В. Макроекономіка. – К. : Основи, 2012. – 236 с.
2. Башнянин Г. І. Генеза ринкової економіки (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність). Терміни, поняття, персоналії : навч. словник-довідник / Г. І. Башнянин, В. С. Іфтемичук. – К. : Магнолія Плюс. – 2012. – 688 с.
3. Вечканов Г. С. Макроекономіка : учеб. для студентів, навчаючихся по спеціальності 060800 «Економіка і упр. на підприємстві» / Г. С. Вечканов, Г. Р. Вечканова. – М. ; СПб. ; Новгород і др. : Питер, 2011. – 539 с.
4. Дэвидсон П. Посткейнсианская школа в макроэкономической теории / П. Дэвидсон // Вопросы экономики. – 2011. – № 8. – С. 82–101.

ТЕМА 8. ПРИВАТНІ ІНВЕСТИЦІЇ (2 години)

План:

1. Інвестиції та інвестиційний попит. Поняття інвестицій та інвестиційного попиту. Види інвестицій.
2. Автономні інвестиції та модель мультиплікатора.
3. Індуковані інвестиції та принцип акселератора.
4. Кейнсіанська теорія інвестицій.
5. Неокласична концепція попиту на інвестиції.

Питання для обговорення:

1. У чому суть інвестицій і яка їх роль в ринковій економіці?
2. Чому інвестиції називають найнестабільнішим компонентом сукупного попиту?
3. Назвіть види інвестицій. Поясніть.
4. Які чинники визначають розміри інвестицій?
5. У чому суть інвестиційного попиту і яка його роль в ринковій економіці?
6. Які чинники визначають розміри інвестиційного попиту?
7. Що таке автономні інвестиції?
8. У чому полягає ефект мультиплікатора інвестицій?
9. Наведіть формулу мультиплікатора витрат.
10. У чому полягає парадокс Харрода?
11. У чому полягає парадокс ощадливості?
12. Що таке індуковані інвестиції?
13. У чому полягає ефект акселератора інвестицій?
14. У чому полягає і до яких висновків приходять кейнсіанська теорія інвестицій?
15. У чому полягає і до яких висновків приходять неокласична концепція попиту на інвестиції?

Завдання для самоконтролю:

8.1. Функція споживання має вигляд: $C = 0,75 \times Y$.

Визначте розмір інвестицій, необхідний для досягнення рівноважного випуску в 1000 грош. од.

8.2. Функція заощадження має вигляд: $S = -2 + 0,4Y$.

Записати функцію споживання. Намалювати графіки цих функцій.

8.3. Функція споживання має вигляд: $C = 4 + 0,8Y$.

? Написати функцію заощадження.

8.4. MPC дорівнює 0,4. Інвестиційні витрати зросли на 30 млрд. од.

? Як і на скільки змінився дохід?

8.5. Інвестиції збільшилися на 40 млрд. од., дохід – на 100 млрд..

? Визначити мультиплікатор інвестицій.

8.6. Функція заощадження має вигляд $S = - 20 + 0,4 Y$; інвестиції (I) дорівнюють 20 млн. грн.

? Визначити:

а) рівноважне значення національного доходу (Y), мультиплікатор (m) та обсяг заощаджень (S);

б) як зміняться рівноважні значення Y, та обсяг заощаджень, якщо населення при кожному рівні доходу буде зберігати на 5 млн. грн. більше. Поясніть «парадокс» отриманого результату.

Основні терміни до теми: автономні та індуковані інвестиції, валові внутрішні інвестиції, інвестиційний попит, прямі та непрямі, реальні та портфельні інвестиції, чисті інвестиції, мультиплікатор автономних інвестицій, парадокс Харрода, парадокс бережливості, акселератор, гранична ефективність капіталу, гранична схильність до інвестування, граничний продукт капіталу.

Основна література до теми:

1. Довгаль Е. А. Макроэкономика / Е. А. Довгаль – для студентов всех форм обучения, обучающихся по специальности 6.050100 – Экономика предприятия / Нар. укр. акад., [каф. экон. теории и права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 8

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

2. Словарь современной экономической теории Макмиллана : [ок. 3000 терминов] / пер. с англ. А. Г. Пивоварова ; под общ. ред. Д. У. Пирса. – М. : ИНФРА– М, 2012. – 608 с.

3. Кузик О. В. Макроекономика / О. В. Кузик. – Л. : Интелект-Захід, 2012. – 168 с.

4. Карпінський Б. А. Макроекономіка. Зростання і сталий розвиток / Б. А. Карпінський. – К. : ВД Професіонал, 2011. – 272 с.

Тема 9. СУКУПНІ ВИТРАТИ ТА ВВП

(2 години)

План:

1. Рівновага в моделі «витрати–випуск». Макроекономічна рівновага. Модель «витрати–випуск» (модель «кейнсіанського хреста»).
2. Рівновага в моделі «витоки–ін'єкції».
3. Рецесійний та інфляційний розриви.
4. Модель IS–LM.

Питання для обговорення:

1. Як визначається рівновага між інвестиціями і заощадженнями в моделі «заощадження – інвестиції» ($S-I$)?
2. У чому особливість підходу до аналізу макроекономічної рівноваги в моделі сукупних витрат і доходів (Кейнсіанський хрест)?
3. Роз'ясніть різницю між запланованими і фактичними інвестиціями.
4. Який зв'язок виражає крива сукупного попиту в кейнсіанській моделі?
5. Яка роль бісектриси в кейнсіанській моделі?
6. Коли товарний ринок знаходиться в рівновазі?
7. Назвіть чинники рівноважного рівня випуску (доходів).
8. Яка модель отримала назву «Кейнсіанський хрест»?
9. Сформулюйте умову рівноваги на основі методу «витоків» та «ін'єкцій».
10. Покажіть на графіку рецесійний розрив.
11. Що таке інфляційний розрив?
12. Якщо випуск (доходи) не знаходяться на рівноважному рівні, то яке співвідношення між заощадженнями та інвестиціями?
13. Сформулюйте головний висновок Кейнса. У чому полягає його теоретичне і практичне значення?
14. Опишіть рівновагу за допомогою моделі IS–LM.
15. Що таке «величина ефективного попиту»?

Завдання для самоконтролю:

9.1. Фактичний обсяг реального ВВП складає 1 500 млрд. грош. од. При цьому підраховано, що для забезпечення повної зайнятості необхідно, щоб обсяг виробництва досяг 1 800 млрд. грош. од.

? **Визначте**, на скільки потрібно збільшити витрати в економіці, щоб ліквідувати рецесійний розрив, якщо схильність до споживання складає 0,8.

9.2. Функція споживання має вигляд: $C = 350 + 0,6 Y$. Плановані інвестиції дорівнюють 150 грош. од.

? **Визначте:**

- а) рівноважний обсяг випуску;
- б) зміну обсягу виробництва при збільшенні автономного споживання до 400 грош. од. і скороченні інвестицій до 70 грош. од.

9.3. Припустимо, що функція заощаджень має вигляд: $S = (-100) + 0,2Y$. Інвестиції складають 250 грош. од.

Яким буде в цьому випадку рівноважний рівень національного доходу?

9.4. Припустимо, що домашнє господарство споживає 9000 дол. при доході в 10000 дол. Гранична схильність до споживання (MPC) дорівнює 0,6.

? **Визначте:**

- а) споживання домашнього господарства при доході в 10500 дол.;
- б) споживання домашнього господарства при доході в 11500 дол.;
- в) споживання домашнього господарства при доході в 12000 дол.;
- г) величину заощаджень при кожному даному рівні доходу;
- д) граничну схильність до заощаджень (MPS) домашнього господарства.

9.5. Про економіку країни є наступна інформація. Обсяг ВВП при повній зайнятості дорівнює 100 млрд. дол. Очікувані споживчі витрати, відповідні цьому ВВП, повинні досягти 80 млрд. дол. Гранична схильність до споживання дорівнює 0,8. Сума планованих інвестицій, незалежно від величини ВВП, складає 10 млрд. дол.

Визначте:

- а) обсяг рівноважного ВВП за умови, що держава не втручається в економіку;
- б) обсяг додаткових інвестицій, необхідний для того, щоб рівноважний ВВП збільшився до 100 млрд. дол.

9.6. Уряд просить фахівців дати прогноз динаміки ВВП на наступний рік. Провідні економісти вважають, що споживчі витрати складуть 70% ВВП, сума інвестицій і державних витрат досягне 2 трлн грош. од., обсяг чистого експорту буде дорівнювати 0.

? **Визначте:**

- а) Який прогноз дадуть економісти щодо можливого обсягу ВВП?
- б) Якщо прогнозні оцінки щодо рівня споживчих витрат виявилися заниженими і насправді вони склали 0,75 ВВП, то яка буде різниця між фактичним і прогнозованим обсягами ВВП?

в) Прогнозні оцінки щодо рівня споживчих витрат і суми інвестиційних і державних витрат виявилися помилковими. Насправді їх значення дорівнювали (відповідно): 0,75 ВВП і 2,5 трлн грош. од. Розрахуйте різницю між фактичним і прогнозованим обсягами ВВП.

9.7. Економіка описана наступними даними:

$$\begin{aligned} Y &= C + I \\ C &= 100 + 0,8Y \\ I &= 50 \end{aligned}$$

Визначте:

а) рівноважний рівень доходу;
б) рівноважний рівень заощаджень і споживання;
в) якщо рівень випуску буде дорівнювати 800, то який буде незапланований приріст запасів продукції?

г) якщо автономні інвестиції зростуть до 100, то як зміниться рівноважний випуск? Яке значення мультиплікатора автономних витрат? Покажіть зміну рівня рівноваги графічно.

Основні терміни до теми: макроекономічна рівновага, кейнсіанський хрест, фактичні та плановані сукупні витрати, ін'єкції та вилучення, пресеційний та дефляційний розрив, мультиплікатор витрат, гранична схильність до інвестування по доходу, рівновага на грошовому та товарному ринках, ефективний попит.

Основна література до теми:

1. Довгаль Е. А. Макроэкономика / Е. А. Довгаль – для студентов всех форм обучения, обучающихся по специальности 6.050100 – Экономика предприятия / Нар. укр. акад., [каф. экон. теории и права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 9.

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

2. Савченко А. Г., Євдокімова Д. Н. Макроекономіка / А. Г. Савченко, Д. Н. Євдокімова. – К. : КНЕУ, 2008. – 256 с.

3. Радионова И. Ф. Общее макроэкономическое неравновесие : содержание теории и возможности применения / И. Ф. Радионова // Экономическая теория. – 2012. – № 2. – С. 81–93.

4. Кузик О.В. Макроекономіка / О. В. Кузик. – Л. : Інтеллект-Захід, 2012. – 168 с.

5. Дэвидсон П. Посткейнсианская школа в макроэкономической теории / П. Дэвидсон // Вопросы экономики. – 2011. – № 8. – С. 82–101.

МОДУЛЬ II

ЕКОНОМІКА В ДОВГОСТРОКОВОМУ ПЕРІОДІ. ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Тема 10. Економічна динаміка

План:

1. Економічний цикл і його фази. Характеристика фаз циклу: криза, депресія, поживлення і піднесення.
2. Причини економічного циклу. Імпульсно-розповсюджувальний підхід (концепція) до пояснення існування економічних циклів.
3. Показники економічної кон'юнктури.
4. Види економічних циклів.
5. Економічне зростання і його показники.
6. Типи і чинники економічного зростання. Виробнича функція. Закон убуючого граничного продукту.
7. Неокласична модель економічного зростання Солоу. Чинники економічного зростання: приріст заощаджень, приріст населення і технічний прогрес.
8. Наслідки економічного зростання.

Питання для обговорення:

1. Визначте поняття економічного зростання. Чи можна вважати будь-яке збільшення випуску (ВВП) економічним зростанням?
2. Наведіть засоби вимірювання економічного зростання?
3. Яке значення економічного зростання? Поясніть, чому різниця між 3% і 3,5% щорічного економічного зростання може бути вельми істотною.
4. Розкрийте основні чинники економічного зростання.
5. Яке значення інвестицій в людський капітал для забезпечення економічного зростання?
6. Використовуючи модель виробничих можливостей, охарактеризуйте значення чинників попиту і чинників пропозиції на економічне зростання.
7. Що є джерелом екстенсивного економічного зростання?
8. Назвіть джерело інтенсивного економічного зростання.
9. Яке значення науково-технічного прогресу для економічного зростання?
10. Перерахуйте негативні наслідки технічного прогресу.
11. Охарактеризуйте взаємозв'язок заощаджень і інвестицій в короткостроковому і довгостроковому періодах.
12. Як ви вважаєте, чим обумовлений брак інвестицій в нашій країні (про що весь час говорить уряд), при достатньо високій нормі заощаджень?

13. У чому основна відмінність неокласичних теорій економічного зростання від кейнсіанських?

14. Яку роль відіграє держава в регулюванні економічного зростання?

15. Чи ідентичні поняття «економічне зростання» і «економічний розвиток»?

16. Чому економічний цикл надає сильніший вплив на виробництво і зайнятість в галузях, що випускають товари тривалого користування, ніж в галузях, що виробляють товари короткочасного користування?

17. У чому суть теорії «довгих хвиль» Н. Д. Кондратьєва?

18. Опишіть класичну і сучасну модель економічного циклу. Які його фази згідно з кожною з моделей? Дайте визначення категорії «макроекономічна ефективність». Які її основні показники?

19. Поясніть, яким чином ефекти мультиплікатора і акселератора розкривають механізм економічного зростання.

20. Які можливості для аналізу економічного зростання дає виробнича функція Кобба–Дугласа?

21. Чи існує проблема меж економічного зростання? Що є обмежувачем зростання в сучасних умовах?

Завдання для самоконтролю:

10.2.1. Реальний ВВП в країні в першому році склав 30 млн. грош. од., а в наступному зріс до 31,2 млн. грош. од. При цьому населення збільшилося з 100 до 102 тис. чол.

? **Визначте** темпи зростання ВВП в цілому і в розрахунку на душу населення.

10.2.2. Реальний ВВП в країні склав 300 млрд. грош. од., а через рік збільшився до 309 млрд. грош. од. При цьому населення зросло на 4%.

? **Визначте** тип економічного зростання і з'ясуйте, чи достатній він був для підвищення добробуту населення країни? (Вважати, що структура ВВП не змінилася).

10.2.3. Відомо, що темпи зростання ВНД за рік склали 3,8%, темп зростання капіталу – 3%, темп зростання числа людей, що працюють – 1,5%. При цьому долі праці і капіталу у ВНД дорівнювали, відповідно 0,75 і 0,25.

? **Визначте** темп зростання чинника, що зветься «технічний прогрес».

10.2.4. Нехай виробнича функція має вигляд: $Y = AK^{0,4}L^{0,6}$. Сукупна продуктивність чинників зростає темпом 1,2% на рік, темп зростання випуску складає 4% на рік, а число тих, що працюють, збільшується на 1% щорічно.

❓ **Визначте** темп зростання капіталу.

10.2.5. У таблиці наведено дані по гіпотетичній економіці.

Рік	Кількість праці (год.)	Продуктивність праці (дол.)	Реальний обсяг ВВП (дол.)
1	1000	100	—
2	1000	105	—
3	1100	105	—

❓ **Визначте:**

а) Реальний обсяг ВВП кожного року.

б) На скільки процентів зросла продуктивність праці у 2-му році порівняно з 1-м роком? На скільки процентів внаслідок цього (кількість праці залишилася без змін) підвищився реальний обсяг ВВП?

в) На скільки процентів зросла кількість праці у 3-му році порівняно з 2-м роком? На скільки процентів внаслідок цього (продуктивність праці залишилась без змін) підвищився реальний обсяг ВВП?

г) На скільки процентів підвищився реальний обсяг ВВП у 3-му році порівняно з 1-м роком?

10.2.6. Країна А має виробничу функцію $Y = K^{0,5} L^{0,5}$. Норма вибуття складає 6% на рік. Населення зростає за рік на 2%. Технологічний прогрес відсутній.

❓ **Розрахуйте** максимальний обсяг споживання згідно з умовами «золотого правила».

Основні терміни до теми: економічний цикл, кризи, рецесія, депресія, пожвавлення, пік, імпульсно-розповсюджений підхід, інвестиційні товари, стагфляція, проциклічні, ациклічні, контрциклічні показники, цикли Кітчина, Кондратьєва, Жуглара, нециклічні коливання, «правило 70», виробничу функцію Кобба-Дугласа, закон спадного граничного продукту, золоте правило Фелпса, ефект швидкого старту.

Основна література до теми:

1. Довгаль Е. А. Макроэкономика / Е. А. Довгаль – для студентов всех форм обучения, обучающихся по специальности 6.050100 – Экономика предприятия / Нар. укр. акад., [каф. экон. теории и права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 10.

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

2. Юрчишин В. Макроэкономические вызовы и их влияния на перспективы развития украинской экономики / В. Юрчишин // Финансовая консультация. – 2013. – № 21. – С. 4–6.

3. Харкянен Л. В. Макроекономіка : навч. посіб. для ВНЗ (рек. МОН України) / Л. В. Харкянен. – К. : Каравелла, 2011. – 176 с.

4. Савченко А. Г., Євдокімова Д. Н. Макроекономіка / А. Г. Савченко, Д. Н. Євдокімова. – К. : КНЕУ, 2013. – 256 с.

5. Радионова И. Ф. Общее макроэкономическое неравновесие : содержание теории и возможности применения / И. Ф. Радионова // Экономическая теория. – 2014. – № 2. – С. 81–93.

6. Опарін В. М. Фіскальні засоби стимулювання економічного зростання / В. М. Опарін // Фінанси України. – 2013. – № 10. – С. 61–70.

7. Карпінський Б. А. Макроекономіка. Зростання і сталий розвиток / Б. А. Карпінський. – К. : ВД Професіонал, 2013. – 272 с.

ТЕМА 11. ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

План:

1. Теоретичні підходи до державного регулювання економіки. Поняття державного регулювання економіки.
2. Фіскальна політика: цілі і інструменти. Цілі фіскальної політики як стабілізаційної політики.
3. Державний бюджет. Бюджетна система.
4. Фіскальна політика і сукупний попит. Дискреційна і недискреційна фіскальна політика.
5. Фіскальна політика і сукупна пропозиція. Крива Лаффера.
6. Фіскальна політика, бюджетний дефіцит і державний борг.

Питання для обговорення:

1. У яких областях ринок зазнає фіаско, і держава вимушена виконувати економічні функції?
2. Що таке суспільні товари?
3. Що розуміється під екстернальними або побічними витратами в економіці?
4. Чим відрізняються завдання короткострокової і довгострокової економічної політики?
5. Як державні витрати впливають на сукупний попит і на рівноважний рівень випуску (доходів)?
6. Наведіть формулу мультиплікатора державних витрат.
7. Як податки впливають на сукупний попит і на рівноважний рівень?
8. Наведіть формулу мультиплікатора податків. Який механізм дії податкового мультиплікатора?

9. Чому дорівнює мультиплікатор збалансованого бюджету?
10. Що показує крива Лаффера?
11. Яку бюджетно-податкову політику називають фіскальною експансією?
12. Яка бюджетно-податкова політика проводиться під час інфляції попиту?
13. Поясніть дію вбудованих стабілізаторів.
14. Дайте визначення бюджету повної зайнятості.
15. З яких елементів складається фінансова система?
16. Яка структура державного бюджету?
17. Поясніть ефекти витіснення і залучення інвестицій, пов'язані з державними витратами.

Завдання для самоконтролю:

11.1. Здійснити секвестр видатків бюджету за квартал і визначити відсоток виконання затвердженого бюджету за видатками. Надходження до бюджету за квартал - 4065 млн. грн. Розподіл витрат, що перевищують суму «захищених» статей, здійснюється пропорційно структурі видатків затвердженого бюджету

Статті видатків бюджету .	Витрати затвердженого бюджету, млн. грн.	Критичний мінімум фінансування («захищені» статті) млн. грн	Доля витрат, %	Сума фактично виплат перевищують захищ.ст.	Загальна сума витрат, млн.грн.	% виконання бюджету
Фінансування освіти	1626	1200				
Оплата праці в бюджетних установах	1897	1500				
Фінансування здоров'я	1084	500				
Інші витрати	813	400				
Усього						

11.2. Витрати бюджетів та державних позабюджетних фондів становлять відповідно 29,2 млрд. грн. і 12,2 млрд. грн. Доходи бюджетів та державних позабюджетних фондів становлять відповідно 27,3 млрд. Грн. і 9,8 млрд. грн. Доходи і витрати державних підприємств становлять відповідно 29,8 млрд. грн. і 28,3 млрд. грн. Сума коштів іноземних інвесторів дорівнює сумі витрат іноземних інвесторів на розвиток економіки і становить по 2,8 млрд. грн.

Довгострокові кредити на розвиток економіки, надані банками України, та кредити міжнародних фінансових організацій складають відповідно 1,2 млрд. грн. і 3,7 млрд. грн. Витрати на реалізацію програм розвитку економіки за рахунок довгострокових кредитів, наданих банками України і кредитів міжнародних фінансових організацій становлять відповідно 1,1 млрд. грн. і 3,7 млрд. грн.

	Доходи	Витрати
Витрати бюджетів		
Витрати державних позабюджетних фондів		
Доходи бюджетів		
Доходи державних позабюджетних фондів		
Доходи держпідприємств		
Витрати держпідприємств		
Кошти іноземних інвесторів		
Довгострокові кредити, надані банками України,		
Кредити межд фінансових організацій		
Витрати на реалізацію програм розвитку економіки за рахунок довгострокових кредитів, наданих банками України і кредитів міжнародних фінансових організацій		
Баланс		

❑ Скласти зведений баланс фінансових ресурсів держави і визначити суми доходів, витрат і перевищення доходів над витратами або витрат над доходами.

11.3. Рівень безробіття в країні, розрахований за методикою Міжнародної організації роботи, становив 9,1%, рівень природного безробіття - 6%. Номінальний ВВП становить 264 200 000 000. грн. Артур Оукен: якщо фактичний рівень безробіття перевищує природний на 1%, то втрати ВВП складають 2,5%. Зворотний взаємозв'язок: щорічний приріст реального ВВП на 2,7% утримує рівень безробіття на постійному рівні;

❑ **Визначте:**

- 1) втрати ВВП від недовикористання виробничих можливостей країни;
- 2) як повинен змінюватися ВВП для того, щоб скоротити рівень безробіття на 1,1% протягом одного року;

11.4. Середньорічна чисельність населення в прогнозованому році-49 млн. чол. Реальні доходи на душу населення в базисному році-1115 грн./чол. Грошові доходи населення, які спрямовуються на придбання товарів, в прогнозованому році в цінах прогнозованого року -5415000000. грн. Натуральні доходи населення - 7 млрд. грн. в цінах прогнозованого року. Матеріальне споживання населення в сфері послуг - 5 млрд. грн. в цінах прогнозованого року. Індекс цін на споживчі товари - 0,9.

? **Визначте:**

1) обсяг реальних доходів на душу населення (грн./чол.) в прогнозованому році та темп приросту реальних доходів на душу населення в прогнозованому році в порівнянні з базисним (%).

11.5. Обов'язкові платежі та добровільні внески – 9600 млн. грн. Витрати населення на придбання іноземної валюти та доходи від продажу іноземної валюти - відповідно 10 500 млн. Та 9000 млн. грн. пенсії, грошові допомоги, стипендії та інші трансфертні платежі – 13 605 млн. грн. Виручка від продажу сільськогосподарських продуктів – 2 480 млн. грн. Грошові доходи від колективних сільськогосподарських підприємств – 125 млн. грн. Приріст заощаджень по вкладах і придбання цінних паперів - 1200 млн. грн. Інші грошові доходи та витрати населення - відповідно 7800 млн. грн. і 1 000 млн. грн. Оплата праці робітників і службовців, включаючи працівників кооперативів та суб'єктів підприємницької діяльності – 2 8960 млн. грн. Стипендії – 170 млн. грн. Купівля товарів і оплата послуг – 39 170 млн. грн.

? **Визначте:**

Баланс грошових доходів і витрат населення і визначити перевищення доходів над витратами або витрат над доходами.

	Доходи	Витрати
Обов'язкові платежі та добровільні внески		
Витрати населення на придбання іноземної валюти		
Доходи від продажу іноземної валюти		
Пенсії, грошові допомоги, стипендії та інші трансфертні платежі		
Виручка від продажу сільськогосподарських продуктів		
Грошові доходи від колективних сільськогосподарських підприємств		
Приріст заощаджень по вкладах і придбання цінних паперів		
Інші грошові доходи та витрати населення - відповідно		
Оплата праці робітників і службовців, включаючи працівників кооперативів та суб'єктів підприємницької діяльності -		
стипендії		
Купівля товарів і оплата послуг		
Баланс		

11.7. У закритій економіці скорочення податків на 10 млрд. грош. од. призвело до зростання ВВП на 40 млрд. грош. од.

? **Визначте** величину податкового мультиплікатора.

11.8. ВВП складає 2500 млрд. грош. од. Уряд збільшив витрати державного бюджету на 10 млрд. грош. од. Схильність до споживання 0,75.

? **Визначте**, який вплив зробить дана зміна державних витрат на рівень ВВП, якщо кошти для цього отримані:

- а) за рахунок збільшення податків
- б) за рахунок додаткової емісії грошей.

11.9. Державні витрати скорочуються на 50 грош. од. MPC = 0,8. Ставка оподаткування дорівнює 0,15.

? **Як** зміниться рівень національного доходу і сальдо держбюджету?

11.10. Припустимо, що в початковому стані державний бюджет був збалансований, а державні витрати склали 250 грош. од. MPC = 0,75. Податкова ставка – 0,2. Державні витрати зросли на 100 грош. од.

? **Визначте:**

- а) величину національного доходу до і після збільшення державних витрат;
- б) приріст податкових надходжень до державного бюджету, якщо ставка податків не змінилася;
- в) величину дефіциту державного бюджету після підвищення державних витрат.

11.11. ВВП в умовах повної зайнятості складає 20 млрд. дол. Фактичний обсяг ВВП дорівнює 16 млрд. дол. Сума податків складає 10% від величини ВВП. Державні витрати на товари і послуги дорівнюють 1,8 млрд. дол.

? **Визначте:**

- а) чи зводиться державний бюджет з дефіцитом або надлишком? Встановіть його розміри?
- б) **Визначте**, як зміниться сальдо держбюджету в умовах досягнення повної зайнятості?

11.12. Економіка описана наступними даними:

- реальна ставка відсотка дорівнює 3%,
- темп зростання реального ВВП дорівнює 7%,
- співвідношення борг/ВВП складає 50%,
- первинний дефіцит державного бюджету складає 5% від ВВП.

? **Розрахуйте**, чи буде співвідношення борг/ВВП зростати або знижуватися?

Основні терміни до теми: прямий та непрямий метод державного регулювання, дискреційна і недискреційна фіскальна політика, анти циклічна політика, консолідований бюджет, державні витрати, експансіоністська та рестрикційна політика, мультиплікатор автономних (споживчих) витрат, мультиплікатор державних закупок, мультиплікатор автономних податків та подохідного податку та трансфертів.

Основна література до теми:

1. Довгаль Е. А. Макроэкономика / Е. А. Довгаль – для студентов всех форм обучения, обучающихся по специальности 6.050100 – Экономика предприятия / Нар. укр. акад., [каф. экон. теории и права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 11.

ТЕМА 12. ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

План:

1. Грошово-кредитна політика: цілі і інструменти.
2. Банківська система.
3. Інструменти грошово-кредитної політики.
4. Види грошово-кредитної політики та їх вплив на економіку.
5. Переваги і недоліки грошово-кредитної політики.
6. Валютний курс і його регулювання.
7. Режими регулювання валютного курсу: фіксований і плаваючий. «Кероване плавання».
8. Стабілізаційна політика у відкритій економіці. Модель Манделла–Флемінга.

Питання для обговорення:

1. Чи створюють банки гроші і яким чином?
2. З чого складаються фактичні резерви комерційного банку?
3. Розкрийте роль Центрального банку.
4. Наведіть формулу грошового мультиплікатора. Що він показує?
5. Назвіть основні цілі та інструменти грошово-кредитної політики.
6. Яку грошово-кредитну політику називають політикою «дешевих» грошей? Коли її доцільно проводити?
7. Що є політикою «дорогих» грошей? На що вона спрямована?
8. Простежте ефект, викликаний:
9. а) купівлями на відкритому ринку цінних паперів на суму 1 млрд. дол.;
10. б) подвоєнням резервних вимог;
11. в) скороченням їх наполовину.
12. Як зняття готівки з поточних рахунків впливає на грошову масу? Як це впливає на банківські резерви? Як це впливає на надлишкові резерви? Як це зняття може позначитися згодом на грошовій масі?

13. За допомогою яких інструментів кредитно-грошової політики держава регулює пропозицію грошей? Охарактеризуйте дві основні системи регулювання валютних курсів.

14. Роз'ясніть відмінність між номінальним і реальним валютним курсом.

15. Згодні ви чи ні з наступними твердженнями:

16. а) країна, в якій процентні ставки зростають швидше, ніж в інших країнах, може розраховувати на те, що міжнародна вартість її валюти підвищиться;

17. б) країна, економічне зростання якої обганяє зростання її основних торгових партнерів, може чекати, що міжнародна вартість її валюти знизиться;

18. в) валюта країни подорожчає, якщо темпи інфляції в ній нижчі, ніж в інших країнах світу.

19. У чому суть моделі Манделла–Флемінга.

Завдання для самоконтролю:

12.1. Центральний банк при нормі обов'язкових резервів 15% і співвідношенні готівка/депозити – 0,2:

а) знизив норму обов'язкових резервів з 16% до 14%.

б) придбав державні короткострокові облігації на суму 20 млн. грн.

? Як зміниться грошова пропозиція внаслідок кожної з цих операцій?

12.2. Норма обов'язкових резервів комерційних банків складає 20% від суми депозитів до запитання. Припустимо, що вкладники збільшили суму коштів на депозитах до запитання в комерційному банку №1 на 1000000 дол.

? Дайте відповідь:

а) На яку суму банк зможе збільшити обсяг позик, що надаються?

б) Як це вплине на величину банківських резервів?

в) Якщо банк № 1 надасть позики на максимально можливу величину різним фірмам і цей процес піде далі, привертаючи інші банки, то яку суму грошей може створити банківська система вцілому?

12.3. Припустимо, що норма обов'язкових резервів складає 15%. Балансовий звіт комерційного банку виглядає таким чином.

Активи		Зобов'язання та власний капітал	
Стаття	Обсяг в %	Стаття	Обсяг в млн. дол.
Резерви		Депозити до запитання	80
Позики і цінні папери		Акції	20

? Заповніть таблицю даними, яких не вистачає.

12.3. Є наступна інформація про Центральний банк гіпотетичної країни:

- золоті сертифікати = 10 млрд. дол.;
- інші зобов'язання і власний капітал = 5 млрд. дол.;
- цінні папери = 100 млрд. дол.;
- банкноти в обігу = 90 млрд. дол.;
- резерви комерційних банків = 30 млрд. дол.;
- інші активи = 10 млрд. дол.;
- депозити казначейства = 5 млрд. дол.;
- позики комерційним банкам = 10 млрд. дол.

? Дайте відповідь:

а) Яким буде на підставі наведених даних балансовий звіт Центрального банку країни

Актив	Пасив
Разом	Разом

б) На підставі складеного звіту визначте, як наведені нижче операції, здійснені в незалежно одна від одної, відбилися на балансовому звіті Центрального банку.

в) **Визначте** вплив, який робить кожна з наведених операцій на величину потенційної грошової маси за умови, що норма обов'язкових резервів складає 20 %:

- Центральний банк продає державні цінні папери на суму 100 млн. дол. населенню, яке оплачує їх чеками.
- Центральний банк знижує облікову ставку, внаслідок чого комерційні банки беруть позики в Центральному банку на суму 50 млн. дол.
- Уряд купує аерокосмічне устаткування на суму 1 млрд. дол., за яке воно розплачується чеками, виданими на депозити казначейства в Центральному банку.

12.4. Сумарні резерви комерційного банку складають 220 млн. дол. Депозити дорівнюють 950 млн. дол. Обов'язкова норма резервування депозитів складає 20%.

? Як може змінитися пропозиція грошей, якщо банк вирішить використати всі свої надмірні резерви для видачі позик?

12.5. Норма обов'язкових резервів дорівнює 20%. Комерційний банк заощаджує ще 5% від суми депозитів як надмірні резерви. Величина депозитів складає 10000.

? Яку максимальну суму банк може використати для видачі позик?

12.6. Центральний банк купує державні облігації у комерційних банків на суму 100 млн..

? Як може змінитися пропозиція грошей, якщо комерційні банки повністю використовують свої кредитні можливості, за умови, що норма резервування депозитів складає 0,1 (10%).

12.7. Пропозиція грошей в економіці збільшилася на 40 млрд. дол. Відомо, що збільшення грошової маси на 20 млрд. знижує ставку відсотка на 1%, а кожен відсоток зниження ставки стимулює додаткові інвестиційні витрати в 30 млрд. дол. Мультиплікатор витрат дорівнює 2,5.

? Як зміниться реальний ВВП? (Рівень безробіття такий, що збільшення сукупного попиту не викликає зростання цін)?

12.8. Норма обов'язкових резервів складає 5%. Витрати держави перевищили його доходи на 20 млрд. дол. Дефіцит був профінансований борговим способом. Центральний банк через операції на відкритому ринку викупив четверту частину облігацій.

? Як могла максимально змінитися пропозиція грошей, якщо відомо, що 3% суми, отриманої від продажу облігацій, комерційні банки заощадили у вигляді надмірних резервів, а на решту суми надали кредити?

12.9. Норма резервів дорівнює 0,25. За допомогою операцій на відкритому ринку Центральний банк може збільшити пропозицію грошей максимум на 440 млрд. дол.

? Що в цьому випадку він повинен зробити?

Основні терміни до теми: монетизація дефіциту бюджету, сеньораж, політика дешевих та дорогих грошей, норми резервування, ставка рефінансування, облігації внутрішнього державного займу, казначейські векселя, номінальний та реальний валютний курс.

Основна література до теми:

1. Довгаль Е. А. Макроекономіка / Е. А. Довгаль – для студентів всіх форм обучения, обучающихся по специальности 6.050100 – Экономика предприятия / Нар. укр. акад., [каф. экон. теории и права ; авт.-сост. Довгаль Е. А.]. – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 320 с. – Гл. 12.

Додаткова література з фондів ЦНГІ НУА:

1. Шаповалов А. Системні особливості розвитку інфляційних процесів в Україні / А. Шаповалов // Вісн. нац. банку України. – 2012. – № 12. – С. 3–7.
2. Савченко А. Г., Євдокімова Д. Н. Макроекономіка / А. Г. Савченко, Д. Н. Євдокімова. – К. : КНЕУ, 2008. – 256 с.
3. Опарін В. М. Фіскальні засоби стимулювання економічного зростання / В. М. Опарін // Фінанси України. – 2011. – № 10. – С. 61–70.
4. Гальчинський А. Макроекономічні та монетарні передумови політики зростання / А. Гальчинський // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 8. – С. 6–8.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Успіх курсу залежить у вирішальному ступені від регулярної самостійної роботи студентів з підготовки до занять і виконання індивідуальних завдань. Самостійна робота студентів припускає роботу на семінарських заняттях, а також виконання індивідуальних модульних завдань, що в сукупності є обов'язковою умовою допуску до складання іспиту.

Робота на семінарських заняттях включає обговорення проблемних питань теми, розв'язання завдань, комп'ютерне тестування та інші види завдань. Виконання індивідуальних модульних завдань відбувається як в аудиторний, так і в позааудиторний час.

Кожен модуль припускає індивідуальне комп'ютерне тестування (під час семінарського заняття) після вивчення тем, відповідно, 1-го і 2-го модулів.

Крім цього дисципліна припускає ***три види індивідуального завдання:***

- ***підготовку есе;***
- ***аналіз макроекономічних показників;***
- ***розробка прогнозу розвитку окремої держави на базі аналізу макроекономічного розвитку.***

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАВДАНЬ

Одним із видів роботи на семінарських заняттях в навчальних аудиторіях є **розв'язання завдань** з макроекономіки.

При розгляді завдання слід чітко ідентифікувати тему курсу і звернутися до підручників і навчальних посібників, в яких викладена дана тема.

Певну увагу потрібно приділити умовним позначенням змінних, оскільки їх правильне визначення і використання при записі завдання – необхідна умова його успішного рішення.

Розв'язуючи пропоновані завдання, слід уважно обдумати причини, з яких певна відповідь вважається за правильну. Наприкінці завдання, згідно з отриманим цифровим результатом, необхідно зробити теоретичні висновки і узагальнення.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО КОМП'ЮТЕРНОГО ТЕСТУВАННЯ

Загальний для всіх модулів вид завдання **комп'ютерне тестування** призначений для самоконтролю.

Студенти на початку вивчення дисципліни отримують комплект тестових завдань (за кожною темою курсу) в електронному вигляді. Слід звернути увагу на те, що серед тестів можуть зустрічатися:

- «питання-заперечення», що припускають вибір тільки неправильних варіантів відповідей;
- тести з одиночним вибором, в яких правильним є лише один із наведених варіантів;
- тести з численним вибором, де правильні декілька варіантів відповідей;
- тести, що передбачають самотійне введення з клавіатури правильної відповіді;
- тести на відповідність термінів і визначень;
- тести, пов'язані з необхідністю відзначити область на рисунку.

Слід пам'ятати, що робота з тестами не зводиться до необхідності вгадати або запам'ятати вірну відповідь, оскільки комп'ютер змінює послідовність питань і відповідей за кожною темою курсу в довільному порядку. За підсумками тестування комп'ютер автоматично виставляє оцінку з наданням звіту, вивчивши який студент може знайти помилки в своїх відповідях. Тому для успішного тестування необхідно самотійно пройти тести за кожною темою по декілька разів.

Підсумкове тестування по кожному модулю припускає проходження певної кількості тестів з сукупності тестів за всіма темами, що входять в даний модуль. Оцінка, що автоматично виставляється комп'ютером, підсумовується з оцінками за інші види завдань і враховується в підсумковій модульній оцінці.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ ЕСЕ

Творчим видом індивідуального завдання 3-го модуля для студентів є підготовка *есе*.

Варіант есе вибирається згідно порядковому номеру, під яким значиться прізвище даного студента в загальному списку групи.

Процес підготовки есе покликаний виробити навички коректного економічного мислення, а саме: виділення головних логічних елементів проблеми і встановлення їх взаємозв'язків; аналізу системи доказів, що використовуються; виявлення основних наслідків даних закономірностей. Він містить ключову проблему і завдання, націлене на виявлення логічних взаємозв'язків.

Текст роботи оформляється в наступному вигляді: перший лист – титульний (додаток А). Далі – текст есе обсягом 1-2 сторінки тексту комп'ютерного набору в редакторі Word for Windows, шрифт 14 з інтервалом 1,0, всі поля – 2,0.

Мета написання есе полягає в формуванні у студента уміння виробляти і коректно аргументувати свою точку зору на нові для автора (а часто й об'єктивно спірні) проблеми. Тобто робити саме те, що складає значну частину практичної роботи будь-якого економіста.

Відправним моментом роботи над есе повинно бути обдумування поставленої проблеми. Взагалі есе вважається свого роду проміжним жанром між науковим і літературним твором. Воно покликане показати швидше загальний підхід до проблеми, ніж проаналізувати її деталі. Важливо розуміти при цьому, що особливо цінується свіжий погляд на проблему, що виділяє окрім (або навіть замість!) навідних питань які-небудь її нові сторони.

Слід також мати на увазі, що багатьом темам есе свідомо додано провокаційний характер, тобто винесене в їх заголовок питання припускає як позитивну, так і негативну відповідь. Студентові не обов'язково при цьому дотримуватися викладеною в підручнику або на лекції позиції. Це відповідає тому, що зіграв величезну роль в розвитку наукової думки прийому *advocato diabolo* («адвокат диявола»). Відповідно до нього для досягнення повної впевненості учений повинен спробувати висунути всі мислимі заперечення проти загальноприйнятої точки зору, тобто як би дати висловитися представникові осоружної сторони («диявола»). Тільки в тому випадку, якщо наукова позиція витримує подібну атаку «адвоката диявола», її можна вважати надійно обґрунтованою. Студент вільний, тому, вибрати будь-яку точку зору: обстоювати загальноприйняті погляди або узяти на себе роль «адвоката диявола». Важливо лише, щоб аргументація в обох випадках була максимально сильною і переконливою.

Особливу увагу при підборі тем есе приділено отриманню студентами первинних навичок додатку теоретичних положень до практики. Тому у багатьох випадках студентові корисно в думках поставити себе на місце

економіста-практика (керівника фірми, керівника банку, державного чиновника і тому подібне) і писати текст як би від його імені, з урахуванням його (або його організації) інтересів.

Само написання есе припускає роботу в спокійній домашній обстановці, коли є можливість ще раз проглянути навчальну та наукову літературу зіставити знання, отримані в різних частинах курсу, привернути додаткові джерела інформації. При написанні есе слід прагнути створити максимально стислий текст, що зачіпає, проте, всі основні аспекти проблеми. Наприкінці роботи (есе) необхідно представити список використаної літератури (з вказівкою авторів, джерела, місця і року видання). Оцінка за есе (певна кількість балів) виставляється по сукупності якості підготовленого матеріалу з урахуванням його новизни і самостійного, творчого підходу студента до виконання роботи.

Індивідуальні завдання по 2-му і 3-му модулях виконуються в письмовому або електронному вигляді і здаються викладачеві до закінчення терміну вивчення даного модуля. Невчасне надання індивідуального завдання студента спричиняє за собою зниження оцінки.

При самостійній роботі студентам рекомендується користуватися авторськими методичними матеріалами, підручниками і навчальними посібниками, представленими в списку літератури, словниками з економічної теорії, а також здійснювати самостійний пошук періодичної літератури, стосовно тематики, що рекомендується. Найчастіше слід звертатися до журналів: «Економіст», «Вопросы экономики», «Экономика Украины», «Економіст», «Мировая экономика и международные отношения», «Фінанси України» и газетам: «Зеркало недели», «Украинская инвестиционная газета», «Бизнес».

ВАРІАНТИ ЕСЕ
«ЕКОНОМІКА В ДОВГОСТРОКОВОМУ ПЕРІОДІ»

Варіант 1

Історія криз перевиробництва показує, що в процесі його розвитку можливі два варіанти динаміки цін. По-перше, впродовж ХІХ століття і першої половини ХХ століття в період криз відбувалося загальне зниження рівня цін. По-друге, в 50—90-х рр. ХХ століття в ході криз ціни підвищувалися. Поясніть роль динаміки цін в механізмі розвитку кризи і виходу з нього.

Варіант 2

Які показники дозволяють судити щодо рівня економічної кризи. Порівняйте історичні заходи щодо подолання економічних криз ХХ століття

Варіант 3

Чи можна вважати ВВП вичерпним показником економічного добробуту? Аргументуйте Вашу точку зору.

Варіант 4

На якій стадії циклічного розвитку знаходиться Україна? За якими економічними показниками слід судити про це?

Варіант 5

Чи є порушення рівноваги між сукупним попитом і сукупною пропозицією в економіці України? У чому його причини? Які шляхи досягнення макроекономічної рівноваги?

Варіант 6

Проаналізуйте та порівняйте структуру грошової маси в Україні, США і Німеччині. Поясніть.

Варіант 7

Порівняйте причини, наслідки та інструменти виходу з економічної кризи, що застосовують держави сьогодні.

Варіант 8

Який вплив зроблять наступні чинники на сукупний попит і сукупну пропозицію:

- 5%-не підвищення акцизного податку на бензин;
- скорочення державних витрат на освіту;
- зниження світових цін на нафту;
- очікування різкого зростання загального рівня цін;

Варіант 9

«Процентні ставки під час підйому зазвичай вище, ніж під час спаду. Те ж саме можна сказати про інвестиції. Це означає, що високий рівень відсотка сприяє інвестиціям, а низький – перешкоджає їм». Чи згодні Ви з даним твердженням? Якщо ні, то спростуйте цей висновок.

Варіант 10

Наскільки обгрунтована теорія «довгих хвиль» Н. Кондратьєва? Наведіть аргументи «за і проти» на прикладах економічних криз сучасності

Варіант 11

Поясніть рух ставок позикового відсотка за фазами економічного циклу.

Варіант 1 2

Припустимо, що прийнята програма компенсацій по безробіттю. Чому безробіття продовжує викликати неспокій суспільства?

Варіант 13

Історія свідчить, що соціальні потрясіння відбуваються, як правило, на підвищеній фазі довгого циклу. Запропонуйте можливі пояснення цього факту.

Варіант 14

Як пояснити існування в сучасних умовах разом з безробіттям вакантних робочих місць? З яким видом безробіття пов'язано це явище?

Варіант 15

Наслідки державної макроекономічної політики повної зайнятості в короткостроковому і довгостроковому періодах. Поясніть, чому макроекономічна політика держави, спрямована на зниження безробіття, обертається, як правило, зростанням цін.

Варіант 16

Чому інфляційні очікування мають мікроекономічну природу і макроекономічні наслідки? Наведіть приклади з економіки України.

Варіант 17

Який вплив зроблять наступні чинники на сукупний попит і сукупну пропозицію:

- 10%-не зменшення ставок податку на прибуток;
- збільшення продуктивності праці;
- 20%-не підвищення номінальної заробітної плати.

Опишіть відповідну ситуацію словесно і графічно, показавши, яким буде передбачуваний вплив на рівень рівноважного реального ВВП і рівноважний рівень цін за умови, що решта всіх чинників буде постійною.

Варіант 18

Припустимо, розглядається пропозиція скоротити податки, щоб стимулювати економіку і сприяти її виходу з кризи. Чи має значення, які податки скоротити: з населення чи з підприємств? Обґрунтуйте свою відповідь.

Варіант 19

Який вплив завищеного валютного курсу на рівень виробництва, безробіття, реального ВВП?

Варіант 20

Чи згодні ви з твердженням, що держави з розвинутою економікою розвиваються меншими темпами, ніж ті, що тільки розвиваються. Аргументуйте відповідь.

Варіант 21

Наслідки грошово-кредитної політики в умовах адаптивних і раціональних очікувань. Розгляньте, до яких результатів призведе збільшення грошової пропозиції в наступних випадках:

- а) у разі попереднього оголошення про додаткову емісію;
- б) при раптовому збільшенні маси грошей в обігу.

Варіант 22

Економічне зростання: цілі і типи. Чи можна при тривалому переважанні в країні екстенсивного типу економічного зростання розраховувати на стійке підвищення рівня життя?

Варіант 23

Темпи економічного зростання: мета або засіб? Що є найважливіми критеріями оптимальності темпів економічного зростання. Наведіть приклади з сучасної економіки.

Варіант 24

Поясніть, яким чином тип економічного зростання впливає на структуру суспільного виробництва. Наведіть приклади.

Варіант 25

Що відбудеться, якщо уряд спробує позичати гроші для фінансування великого бюджетного дефіциту, а Центральний банк в цей час вирішує проводити «жорстку» грошову політику, спрямовану на скорочення грошової маси?

Варіант 26

Поясніть і покажіть графічно, чому підвищення ставки пропорційних податків зменшує величину податкового мультиплікатора? Поясніть, чому пропорційні податки можуть виступати як автоматичні стабілізатори.

Варіант 27

Допустимо, грошовий ринок знаходився спочатку в стані рівноваги, а потім відбулося збільшення грошової пропозиції. Як встановлюватиметься нова рівноважна ставка відсотка?

Варіант 28

Концепція стійкого економічного розвитку: історія питання, суть, можливості реалізації в Україні.

Варіант 29

Особливості дії ефекту мультиплікатора-акселератора в сучасній Україні.

Варіант 30

Припустимо, що прийнята програма компенсацій по безробіттю. Чому безробіття продовжує викликати неспокій суспільства?

ТИТУЛЬНИЙ ЛИСТ ЕСЕ

**ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

Факультет «Бізнес-управління»

Кафедра економічної теорії та права

**ЕСЕ
з макроекономіки
На тему:**

**Виконав студент
Групи _____**

(ПБ)

Перевірив

(ПБ викладача)

**Здана _____
(дата)**

Оцінка _____

Харків 20 __ рік

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Суть макроекономічного аналізу. Основні макроекономічні проблеми.
2. Нормативна і позитивна макроекономіка. Функції макроекономіки.
3. Історичний досвід макроекономічного аналізу.
4. Особливості макроекономічного аналізу. Агрегація як найважливіший принцип макроекономічного аналізу.
5. Концепція очікувань. Типи очікувань.
6. Макроекономічні моделі і їх різновиди. Екзогенні і ендогенні змінні в моделях.
7. Дві групи макроекономічних показників: показники потоків і показники запасів. Абсолютні і відносні макроекономічні показники.
8. Валовий внутрішній продукт. Валовий національний дохід. Чисті доходи чинників. Принципи обліку ВВП.
9. Способи (методи) вимірювання ВВП.
10. Номінальний і реальний ВВП. Індеси цін. Темп зміни вартості життя.
11. Співвідношення показників в системі національних рахунків. ЧВП. ЧНД. ВРД. ЧРД.
12. Двохсекторна схема кругообігу продукту, витрат і доходів і її виводи.
13. Повна (чотирьохсекторна) схема кругообігу продукту, витрат і доходів і її виводи.
14. Сукупний попит і його структура. Закон, крива і чинники сукупного попиту.
15. Сукупна пропозиція і його структура. Закон, крива і чинники сукупної пропозиції.
16. Ринок праці і його особливості. Функції ринку праці.
17. Попит на працю і чинники, що його визначають. Крива попиту на працю в неокласичній концепції.
18. Пропозиція праці і чинники, що його визначають. Крива пропозиції праці в неокласичній концепції.
19. Рівновага на ринку праці з погляду неокласичного підходу. Трудонадлишкова і трудодефіцитна кон'юнктура ринку праці.
20. Кейнсіанський підхід до теорії зайнятості.
21. Основні показники ринку праці: зайнятість і безробіття. Склад робочої сили. Рівень безробіття.
22. Причини і типи безробіття. Фрикційне, структурне і циклічне безробіття.
23. Природний рівень безробіття і чинники, що його визначають. Повна зайнятість.
24. Модель динаміки робочої сили. Коефіцієнти звільнення і працевлаштування.
25. Некономічні і економічні наслідки безробіття. Закон Оукена. Заходи боротьби з безробіттям.
26. Гроші, їх функції і види. Суть грошей і їх специфічні особливості.

27. Класична кількісна теорія попиту на гроші. Кількісне рівняння обміну І. Фішера і кембріджське рівняння.
28. Кейнсіанська теорія переваги ліквідності. Ліквідна пастка.
29. Монетаристська теорія грошей М. Фрідмана.
30. Попит на гроші в моделі Баумоля-Тобіна.
31. Пропозиція грошей. Система грошових агрегатів. Квazăігроші. Чинники, що визначають пропозицію грошей.
32. Показники грошового ринку. Норма обов'язкового резервування. Грошова база. Коефіцієнт (норма) депонування.
33. Банківський кредит. Кредитне розширення (кредитна мультиплікація).
34. Банківський (депозитний) мультиплікатор. Складний грошовий мультиплікатор (грошовий мультиплікатор).
35. Поняття інфляції. Купівельна спроможність (цінність) грошей. Інфляційні причини зростання цін.
36. Види інфляції залежно від різних критеріїв. Рівень (темп) інфляції.
37. Управління інфляційним процесом і формування інфляційних очікувань. Дефляція, дезінфляція, стагфляція.
38. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Інфляційна спіраль. Зовнішні і внутрішні чинники інфляції. Інфляція, що імпортується.
39. Взаємозв'язок інфляції і безробіття. Короткострокова і довгострокова крива Філіпса.
40. Витрати очікуваної інфляції. Витрати непередбаченої інфляції. Наслідки гіперінфляції.
41. Комплекс заходів антиінфляційної політики. Градування. Політика цін і доходів.
42. Споживання і заощадження: поняття і чинники.
43. Кейнсіанська модель споживання. Основний психологічний закон. Основні положення моделі. «Парадокс Ковалія».
44. Середня і гранична схильності до споживання. Середня і гранична схильності до заощадження.
45. Теорія міжтимчасового споживчого вибору І. Фішера.
46. Гіпотеза життєвого циклу Ф. Модільяні.
47. Теорія перманентного доходу М. Фрідмана.
48. Інвестиції. Види інвестицій. Фіксовані інвестиції. Валові внутрішні приватні інвестиції. Чисті інвестиції.
49. Інвестиційний попит: поняття і чинники.
50. Автономні інвестиції і модель мультиплікатора.
51. Парадокс Харрода. Парадокс ощадливості.
52. Індуковані інвестиції і принцип акселератора.
53. Кейнсіанська теорія інвестицій. Гранична ефективність капіталу.
54. Неокласична концепція попиту на інвестиції. Оптимальний обсяг капіталу.
55. Модель «витрати–випуск» (модель «кейнсіанського хреста»). Фактичні і плановані сукупні витрати.

56. Рівновага в моделі «вилучення–ін'єкції». Поняття ін'єкцій і вилучень.
57. Поняття рецесійного (дефляційного) розриву. Рецесійний розрив сукупних витрат і рецесійний розрив випуску.
58. Поняття інфляційного розриву. Інфляційний розрив випуску та інфляційний розрив сукупних витрат.
59. Гранична схильність до інвестування по доходу. Кейнсіанський мультиплікатор сукупних витрат з урахуванням індукованих інвестицій.
60. Парадокс заощаджень. Політика державного активізму.
61. Модель IS–LM. Сумісна рівновага товарного і грошового ринків.
62. Поняття економічного циклу. Характеристика фаз циклу. Імпульсно-розповсюджувальний підхід (концепція) до пояснення існування економічних циклів.
63. Три типи економічних потрясінь: шоки сукупного попиту, шоки сукупної пропозиції і політичні шоки.
64. Показники економічної кон'юнктури. Темп економічного зростання. Темп приросту ВВП. Темп економічного розвитку.
65. Економічна кон'юнктура. Показники економічної кон'юнктури: проциклічні, контрциклічні, ациклічні.
66. Види економічних циклів. Циклічні і нециклічні коливання.
67. Економічне зростання і його показники. Міжкраїнові і міжтимчасові відмінності в рівні і темпах розвитку.
68. Графічна інтерпретація економічного зростання. Крива виробничих можливостей (КПВ).
69. Показники економічного зростання. Накопичуване зростання. «Правило 70». Наслідки і витрати економічного зростання.
70. Екстенсивний і інтенсивний типи економічного зростання. Чинники екстенсивного і інтенсивного типів економічного зростання.
71. Чинники економічного зростання з боку пропозиції, попиту, розподілу та інституційні чинники.
72. Поняття виробничої функції. Виробнича функція Кобба-Дугласа. Властивість постійної віддачі від масштабу.
73. Граничний продукт капіталу. Граничний продукт праці. Закон убуючого граничного продукту. Залишок Солоу.
74. Неокласична модель економічного зростання Солоу: зміст і виводи.
75. Стійкий і золотий рівні капіталоозброєності одного працівника в моделі економічного зростання Солоу.
76. Теоретичні підходи до державного регулювання економіки. Економічні функції держави.
77. Методи і засоби державного регулювання економіки.
78. Поняття фіскальної (бюджетно-податкової) політики. Методи фіскальної політики як стабілізаційної політики.
79. Інструменти фіскальної політики: доходи і витрати державного бюджету. Бюджетна система.
80. Основні джерела державних доходів.

81. Податкова система. Принципи оподаткування. Основні види податків. Типи систем оподаткування.
82. Напрями і категорії витрат державних витрат.
83. Фіскальна політика і сукупний попит. Основні напрями фіскальної політики: стимулююча і стримуюча.
84. Дискреційна фіскальна політика. Мультиплікатори державних закупівель, автономних податків, збалансованого бюджету і трансфертів.
85. Недискреційна фіскальна політика. Вбудовані (автоматичні) стабілізатори.
86. Переваги і недоліки дискреційної і недискреційної фіскальної політики.
87. Фіскальна політика і сукупна пропозиція. Крива Лаффера. Теорія економіки пропозиції.
88. Сальдо державного бюджету. Фактичний, структурний і циклічний бюджетний дефіцит.
89. Основні концепції балансування бюджету.
90. Способи фінансування дефіциту бюджету.
91. Внутрішній і зовнішній державний борг. Тягар борга для економіки країни.
92. Стратегічні і тактичні цілі грошово-кредитної політики.
93. Банківська система. Функції Центрального банку. Функції комерційного банку.
94. Інструменти грошово-кредитної політики. Таргетування інфляції. Переваги і недоліки грошово-кредитної політики.
95. Стимулююча грошово-кредитна політика. «Механізм грошової трансмісії». «Політика дешевих грошей».
96. Стримуюча грошово-кредитна політика. «Механізм грошової трансмісії». «Політика дорогих грошей».
97. Платіжний баланс: макроекономічне значення і структура. Дефіцит і профіцит платіжного балансу. Крива платіжного балансу. Гранична схильність до імпортування.
98. Валютний курс і його регулювання. Основні методи валютного коректування: пряма і зворотна. Різновиди валютного курсу: номінальний і реальний.
99. Режими регулювання валютного курсу: фіксований і плаваючий. «Кероване плавання».
100. Стабілізаційна політика у відкритій економіці. Модель Манделла–Флемінга.

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА НАУКОВИХ РОБІТ

1. Динаміка основних макроекономічних показників України в роки економічних реформ (1991–2008 рр.).
2. Динаміка інфляції в Україні в 1991–2008 рр.
3. Динаміка і структура інвестицій в Україні в 1991–2008 рр.
4. Динаміка платіжного балансу України в 1991–2008 рр.
5. Фіскальна політика в Україні в період 1991–1998 рр.
6. Фіскальна політика в Україні в період після фінансової кризи 1998 р.
7. Кредитно-грошова політика в Україні період 1991–1998 рр.
8. Кредитно-грошова політика в Україні в період після 1998 р.
9. Різні підходи до ролі держави в управлінні економікою в сучасності.
10. Дж. М. Кейнс і його концепція економічного розвитку.
11. Інвестиційний клімат в Україні і шляхи його активізації.
12. Проблеми економічної безпеки України в процесі переходу до ринку.
13. Тіньова економіка в Україні: причини суть, перспективи.
14. Циклічність як форма економічного розвитку: світовий досвід і Україна.
15. Інфляція в перехідній економіці: специфіка походження і способи подолання.
16. Економічне зростання і політика стимулювання зростання.
17. Приватизація в Україні: цілі і соціально-економічні наслідки.
18. Умови і перспективи економічного зростання в Україні.
19. Політика зайнятості в сучасній економіці: зміст і форми реалізації.
20. Молодіжний ринок праці і його регулювання.
21. Доходи населення України: формування, розподіл, використання.
22. Політика доходів і соціальна справедливість в економіці України.
23. Кредитно-грошова політика в Україні і її особливості на сучасному етапі.
24. Економічна криза і його особливості в Україні.
25. Підприємництво в Україні: економічні основи і перспективи.
26. Економічні основи формування середнього класу в Україні.
27. Корпоративна власність і роль корпорації в реформуванні сучасної економіки України.
28. Національний обсяг виробництва і способи його вимірювання в Україні.
29. Основні функції держави в ринковій економіці України.
30. Форми, методи і інструменти державного регулювання економіки.
31. Проблеми грошового звернення в ринковій економіці України.
32. Кредит, його функції в економіці України.
33. Показники оцінки місця національної економіки України та світу.
34. Макроекономічні суб'єкти. Модель кругообігу в макроекономіці.
35. Теоретичні підходи до визначення меж втручання держави в економіку України.

Навчальне видання

МАКРОЕКОНОМІКА

Методичні рекомендації для студентів,
які навчаються за напрямом підготовки
6.030504 – Економіка підприємства

У п о р я д н и к АСТАХОВА Катерина Вікторівна (мол.)

В авторській редакції
Комп'ютерний набір *К. В. Астахова (мол.)*

Підписано до друку 09.10.2014. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Ум. друк. арк. 3,95. Обл.-вид. арк. 5,96.
Тираж 90 пр. Зам. №

План 2014/15 навч. р., поз. № 23 в переліку робіт кафедри

Видавництво
Народної української академії
Свідоцтво № 1153 від 16.12.2002.

Надруковано у видавництві
Народної української академії

Україна, 61000, Харків, МСП, вул. Лермонтовська, 27.